

MUNICIPIUL CHIȘINĂU
CONSILIUL COMUNAL GRĂTIEȘTI
PRIMĂRIA COMUNEI GRĂTIEȘTI

Proiect

DECIZIE

nr. _/_

din _____ 2026

com. Grătiești

**„Privind aprobarea Strategiei de dezvoltare
socio-economică a comunei Grătiești
pentru perioada 2026-2030”**

Consiliul comunal Grătiești, întrunit în ședința extraordinară din data de 17.02.2026;

Examinând:

- proiectul *Strategiei de dezvoltare socio-economică a comunei Grătiești pentru perioada 2026-2030*, elaborată în cadrul proiectului „Grătiești – o comunitate modernă, democratică, transparentă și responsabilă”, implementat de AO ”Generația Mea”, în parteneriat cu Primăria com. Grătiești și People in Need Moldova, în cadrul proiectului „INSPIRĂ Moldova”, finanțat de Uniunea Europeană;

- rezultatele consultărilor publice organizate pe marginea *Strategiei de dezvoltare socio-economică a comunei Grătiești pentru perioada 2026-2030*;

- avizul Comisiei activități socio-culturale, turism, culte, drept și disciplină din 12.02.2026;

Având drept scop aprobarea unui instrument de politici publice compatibil cu năzuințele colectivității din comuna Grătiești, identificarea priorităților, obiectivelor și sarcinilor primordiale de dezvoltare socio-economică a satelor Grătiești și Hulboaca, valorificarea eficientă a potențialului local, mobilizarea factorilor de creștere și a resurselor disponibile, precum și asigurarea implementării graduale și sistemice a măsurilor necesare conform planului de acțiuni trasat, corelate cu necesitățile comunității locale.

În corespundere cu prevederile art. art. 5-8, 53-56, 117-137 din Codul administrativ al Republicii Moldova nr. 116/2019, art. 8, art. 14 alin. (2) lit. p) din Legea privind administrația publică locală nr. 436/2006, Consiliul comunal Grătiești,

DECIDE :

1. Se aprobă *Strategia de dezvoltare socio-economică a comunei Grătiești pentru perioada 2026-2030*, conform anexei nr. 1.

2. Primarul comunei Grătiești, dna Caraman Olga, va organiza măsurile de implementare și realizare a obiectivelor *Strategiei de dezvoltare socio-economică a comunei Grătiești pentru perioada 2026-2030* și a Planului de acțiuni parte componentă a acesteia.

3. Secretarul Consiliului comunal Grătiești va asigura publicarea pe pagina web a Primăriei comunei Grătiești a *Strategiei de dezvoltare socio-economică a comunei Grătiești pentru perioada 2026-2030*, precum și colectarea propunerilor și recomandărilor ulterioare de actualizare a Strategiei în cauză, cu prezentarea acestora Consiliului comunal Grătiești spre examinare și aprobare.

4. Prezenta decizie se comunică:

- Oficiului teritorial Chișinău al Cancelariei de Stat;
- Primarului comunei Grătiești;
- Un exemplar la dosarul sesiunii.

5. Prezenta decizie poate fi contestată la Judecătoria Chișinău, sediul Rîșcani (mun. Chișinău, str. Kiev, nr. 3) în termen de 30 de zile de la comunicare, potrivit prevederilor Codului administrativ al Republicii Moldova nr. 116/2018.

Președinte al sesiunii

Contrasemnează:

***Secretar interimar al Consiliului
comunal Grătiești***

Tataru Galina

REZULTATUL VOTĂRII :

Pentru –

Împotrivă –

S-au abținut –

**Strategia
de dezvoltare socio-economică
a comunei Grătiești pentru perioada
2026-2030**

Grătiești, 2025

Componenta grupului de lucru:

1. Caraman Olga	Primarul comunei, președintele grupului coordonator
2. Boeștean Constantin	Viceprimar
3. Boico Maria	Administrator AO „Generația mea”
4. Balan Ana	Contabil-șef
5. Bargan Rodica	Director-interimar „Grădinița de copii nr. 1”
6. Romanenco Maria	Director-interimar „Grădinița de copii nr. 2”
7. Prohor Inga	Directorul LT „Grățiești”
8. Olaru Evelina	Directorul CE „Hulboaca”
9. Harabari Andriana	Secretarul consiliului local
10. Slobozeanu- Zavtonii Natalia	Șefa Bibliotecii Grățiești
11. Popa Maria	Șefa Bibliotecii Hulboaca
12. Braghiș Isae	Lider AGȚ
13. Chiu Mihaela	Directorul Școlii de Arte
14. Doroș Ana	Secretar-referent
15. Duca Constantin	Șeful „Oficiului medicilor de familie”

Cuprins:

LISTA FIGURILOR	3
LISTA TABELELOR	3
ABREVIERI ȘI ACRONIME	4
1 DATE GENERALE DESPRE COMUNITATE	5
1.1 AȘEZAREA FIZICO-GEOGRAFICĂ.....	5
1.2 DATE GENERALE	5
2 ADMINISTRAȚIA PUBLICĂ LOCALĂ ȘI SOCIETATEA CIVILĂ.....	9
2.1 CONSILIUL LOCAL	9
2.2 PRIMĂRIA	9
2.3 SECTORUL ASOCIATIV	11
3 POPULAȚIA ȘI FORȚA DE MUNCĂ.....	11
3.1 RESURSELE UMANE	11
4 ECONOMIA LOCALĂ.....	15
4.1 AGRICULTURA	15
4.2 POTENȚIALUL DE AFACERI.....	16
5 UTILITĂȚI PUBLICE.....	18
5.1 FONDUL LOCATIV.....	18
5.2 REȚEAUA DE APĂ POTABILĂ ȘI CANALIZARE	19
5.3 RESURSE ENERGETICE	21
5.4 TRANSPORT ȘI COMUNICAȚII.....	21
6 SERVICIILE PUBLICE	22
6.1 ÎNVĂȚĂMÂNT.....	22
6.2 SĂNĂTATE	25
6.3 CULTURA.....	26
6.4 SITUAȚIA CRIMINOGENĂ.....	29
7 FINANȚELE PUBLICE LOCALE.....	29
8 MEDIUL AMBIANT.....	30
8.1 RESURSE NATURALE	30
8.2 FACTORI DE POLUARE A MEDIULUI.....	31
9 ANALIZA SWOT.....	31
10 STRATEGIA DE DEZVOLTARE.....	35
10.1 VIZIUNEA	35
10.2 OBIECTIVE STRATEGICE.....	35
10.3 PROGRAME DE DEZVOLTARE.....	36
11 PLANUL DE ACȚIUNI	37
11.1 OS 1. CONSOLIDAREA ȘI STIMULAREA DEZVOLTĂRII ECONOMIEI LOCALE	37
11.2 OS 2. ÎMBUNĂTĂȚIREA ȘI DEZVOLTAREA INFRASTRUCTURII SOCIALE	39
11.3 OS 3. CREȘTEREA CALITĂȚII PRESTĂRII SERVICIILOR SOCIALE	42
11.4 OS 4. PĂSTRAREA ȘI AMELIORAREA STĂRII MEDIULUI AMBIANT	44
12 IMPLEMENTAREA ȘI MONITORIZAREA STRATEGIEI	47
12.1 ETAPELE DE IMPLEMENTARE.....	47
12.2 MONITORIZAREA STRATEGIEI.....	47

Lista figurilor

Figura 1 . Dinamica populației cu reședință obișnuită din com. Grătiești, 2020-2024	6
Figura 2 . Dinamica populației cu reședință obișnuită din com. Grătiești pe grupe majore de vârstă, 2020-2024, persoane	7
Figura 3 . Structura populației cu reședință obișnuită din com. Grătiești pe grupe majore de vârstă, 2020-2024, persoane	7
Figura 4 . Structura consiliului local al comunei Grătiești	9
Figura 5 . Structura populației com. Grătiești după etnie, %, 2024	13
Figura 6 . Structura populației com. Grătiești după limba maternă declarată, %, 2024	13
Figura 7 . Structura populației com. Grătiești după limba vorbită de obicei, %, 2024	14
Figura 8 . Dinamica numărului de gospodării în com. Grătiești, 2020-2025	15
Figura 9 . Structura terenurilor agricole din comuna Grătiești la 01.01.2025, ha, %	16
Figura 10 . Structura populației din comuna Grătiești după religia declarată, persoane, 2024	27
Figura 11 . Dinamica infracțiunilor din comuna Grătiești, 2020-2025	29

Lista tabelelor

Tabel 1 . Statele de personalul ale Aparatului Primarului com. Grătiești pentru anul 2026	10
Tabel 2 . Sporul natural al populației com. Grătiești în cifre absolute, 2020-2025, persoane	12
Tabel 3 . Dinamica căsătoriilor și divorțurilor în s. Grătiești, 2020-2025	12
Tabel 4 . Nivelul educațional al populației de 10 ani și peste în comuna Grătiești, 2024, persoane, %	14
Tabel 5 . Numărul total al gospodăriilor și mărimea acestora în comuna Grătiești	15
Tabel 6 . Șeptelul animalelor din comuna Grătiești, capete, familii, %	16
Tabel 7 . Numărul și tipul întreprinderilor din comuna Grătiești, la data de 13.10.2025	17
Tabel 8 . Dinamica dotării fondului locativ din comuna Grătiești, 2020-2024	18
Tabel 9 . Lungimea apeductelor și rețelilor publice de distribuție a apei din com. Grătiești, 2020-2024, km	19
Tabel 10 . Lungimea rețelilor publice de canalizare din com. Grătiești, 2020-2024, km	20
Tabel 11 . Dinamica volumului de ape uzate evacuate în sistemul public de canalizare, 2020-2024, mii m3	20
Tabel 12 . Dinamica lucrărilor de reparație a drumurilor în comuna Grătiești, km	21
Tabel 13 . Instituțiile preșcolare din comună Grătiești, 2020-2025	22
Tabel 14 . Dinamica indicatorilor de bază ai Liceului Teoretic Grătiești, 2020-2025	23
Tabel 15 . Dinamica indicatorilor de bază ai Gimnaziului din satul Hulboaca, 2020-2025	23
Tabel 16 . Dinamica indicatorilor de bază ai Școlii de Arte din com. Grătiești, 2020-2025	24
Tabel 17 . Instituțiile medicale din comuna Grătiești și asigurarea lor cu personal, 2020-2025	25
Tabel 18 . Dinamica morbidității populației din comuna Grătiești, 2020-2025, persoane, %	26
Tabel 19 . Asigurarea cu personal și fond de carte a bibliotecilor din comuna Grătiești, 2025	28
Tabel 20 . Dinamica veniturilor și cheltuielilor com. Grătiești, 2020-2023, mii lei	30

Abrevieri și acronime

AGȚ	Asociație de Gospodării Țărănești
AO	Asociație obștească
APC	Administrația Publică Centrală
APL	Administrația Publică Locală
BNS	Biroul Național de Statistică
Com.	Comuna
CUB	Partidului Coaliția pentru Unitate și Bunăstare
DEX	Dicționarul explicativ al limbii române
etc.	Etcetera
GT	Gospodărie Țărănească
ha	hectare
ÎI	Întreprindere individuală
km	kilometri
km²	kilometri pătrați
m.	metri
m³	metri cubi
MAN	Mișcarea Alternativă Națională
MEC	Ministerul Educației și Cercetării
mil.	milioane
mun.	municipiu
Nr.	numărul
ODA	Organizația pentru Dezvoltarea Antreprenorialului
OMF	Oficiul Medicilor de Familie
ONG	Organizație non guvernamentală
or.	oraș
OS	Obiectiv strategic
PAS	Partidul Acțiune și Solidaritate
PD	Program de dezvoltare
PLDM	Partidul Liberal Democrat din Moldova
PPDA	Partidul Platforma Demnitate și Adevăr
RM	Republica Moldova
RPL	Recensământul persoanelor și a locuințelor
s.	sat
SA	Societate pe acțiuni
sect.	sector
SIDA	Sindromul Imunodeficienței Dobândite
SRL	Societate cu răspundere limitată
str.	strada
SWOT	Analiza avantajelor, dezavantajelor, riscurilor și oportunităților
TV	Televiziune

1 Date generale despre comunitate

1.1 Așezarea fizico-geografică

Denumirea comunei:	Grătiești
Poziția geografică:	comuna Grătiești este situată în Podișul Moldovei Centrale la o distanță de 2,5 km de municipiul Chișinău.
Componența administrativ-teritorială:	în componența comunei Grătiești intră satele Grătiești și Hulboaca.
Suprafața totală:	2833 ha
Numărul de locuitori:	7299 (conform recensământului din 2024)
Densitatea populației:	257 locuitori/km ²
Rețeaua stradală:	32 străzi în Hulboaca și 76 străzi în Grătiești cu lungimea totală de peste 60 km din care 11 km sunt drumuri internaționale
Adresa juridică:	72, str. Ștefan cel Mare, s. Grătiești, sect. Râșcani, mun. Chișinău, Republica Moldova, MD-2093, tel.: + (373 2) 45 12 31
Primarul comunei:	Olga Caraman

1.2 Date generale

Comuna Grătiești este amplasată în suburbia municipiului Chișinău și profită de anumite avantaje oferite de apropierea sa de capitala republicii în ceea ce privește utilizarea infrastructurii de transport, a piețelor de desfacere, precum și de alte avantaje ce rezultă din accesibilitatea la serviciile prestate de municipalitate.

Totodată, apropierea de or. Chișinău nu contribuie pozitiv la dezvoltarea infrastructurii locale de prestare a serviciilor.

Comuna Grătiești este alcătuită din două sate și anume s. Grătiești și s. Hulboaca. Denumirea satului Grătiești provine de la numele unuia din primii locuitori, care s-a stabilit cu traiul pe aceste locuri – Ștefan Gratie. Conform datelor istorice satul Grătiești este atestat documentar în anul 1748. Inițial s. Grătiești se numea Hulboaca Nouă.

Satul Hulboaca este mai vechi, fiind atestat documentar deja în anul 1660. Denumirea satului are rădăcini slavone și înseamnă conform DEX ”apă adâncă între maluri repezi”, fapt ce relatează că satul este situat într-o vale.

Potrivit datelor RPL 2024 în comuna Grătiești locuiesc 7299 de persoane, din care circa 75% în s. Grătiești și circa 25% în s. Hulboaca.

Conform datelor BNS populația comunei denotă o tendință stabilă de creștere, în special în ultimii ani. Astfel în perioada 2020-2024 numărul populației crescut de la 5645 persoane la 7299 persoane sau cu cca 29%. Numărul bărbaților în această perioadă a crescut cu 27%, de

la 2698 la 3426 persoane, pe când cel al femeilor a crescut cu 31%, de la 2947 la 3873 persoane (vezi figura 1).

Conform datelor Recensământului Populației și Locuințelor din 2024, bărbații constituiau 43% din populația comunei și femeile 53%, comparativ cu anul 2020 când acest raport constituia 48% bărbați și 52% femei.

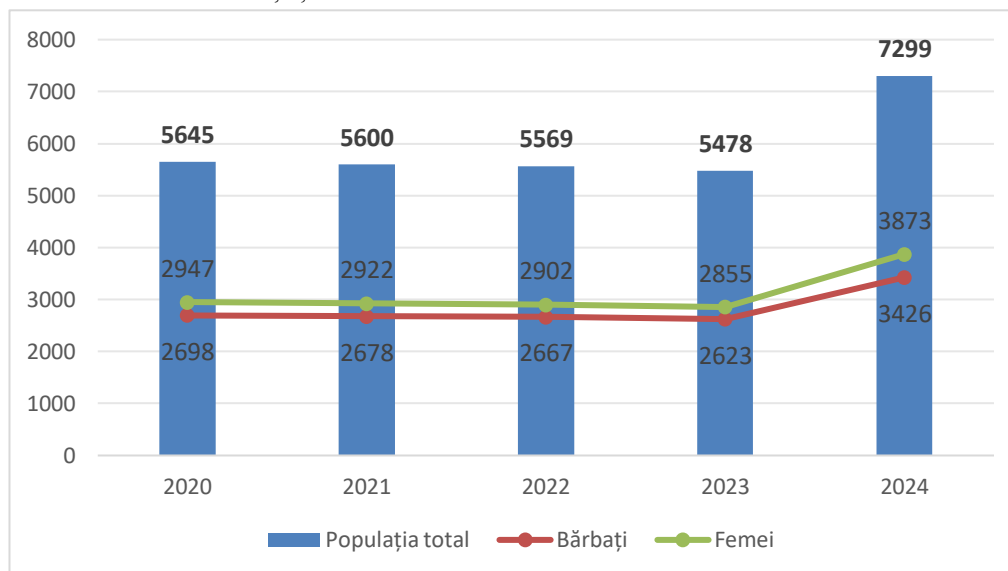

Figura 1. Dinamica populației cu reședință obișnuită din com. Grătiești, 2020-2024

Sursa: Elaborată de autori în baza datelor BNS, RPL 2024

Acesta se datorează mai multor factori printre care pot fi menționați: a) locația comunei în apropierea or. Chișinău permite angajarea mai plenară a locuitorilor în câmpul muncii, b) costurile mai mici a locuințelor, dar și a serviciilor aferente, c) accesul bun la serviciile sociale (educație, sănătate, servicii publice etc.), d) dezvoltarea relativ satisfăcătoare a infrastructurii sociale și tehnico-edilitare, aceasta fiind conectată la rețeaua municipală de alimentare cu apă, gaze naturale, energie electrică, canalizare și la cea de telefonie fixă, e) intensificarea lucrărilor de construcție a blocurilor multietajate în comună care oferă o alternativă mai bună a raportului calitate/preț pentru locuințe comparativ cu cele din or. Chișinău.

Factorii menționați, fiind luați împreună contribuie la sporirea atractivității comunei ca loc de trai pentru potențialii migranți din spațiul rural al Republicii Moldova, dar și pentru locuitorii din municipiul Chișinău.

Totodată această tendință se află în disensiune cu tendința generală pe republică, care în ultimii ani relevă o scădere continuă a numărului populației atât în spațiul rural, cât și în cel urban.

Datele Recensământului Populației și al Locuințelor din 2024, arată că structura populației comunei pe sexe în linii mari corespunde celei pe țară și municipiu.

Pe fundalul creșterii numărului populației cu 29% în perioada 2020-2024 se observă că populația cu vârsta de până la, și inclusiv, 18 ani a crescut în această perioadă cu 40 la sută, populația cu vârsta de până la și inclusiv 18 ani a crescut în această perioadă cu 40 la sută, populația cu vârsta de 60/63 ani și peste a crescut cu 35%, dar cea a populației în vârstă aptă de muncă (19-59/62 ani) a crescut doar cu 22% (vezi figura 2).

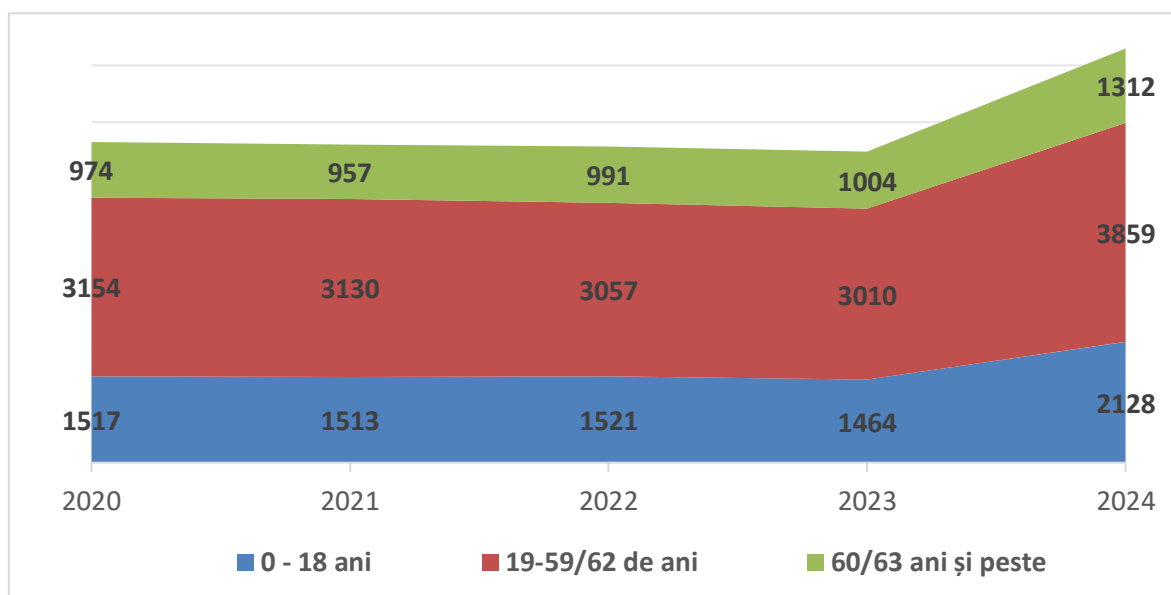

Figura 2. Dinamica populației cu reședință obișnuită din com. Grățiești pe grupe majore de vârstă, 2020-2024, persoane

Sursa: Elaborată de autori în baza datelor BNS, RPL 2024

Se pot observa modificări importante în structura populației pe vârste. Astfel , în perioada 2020-2024 ponderea populației cu vârsta de 60/63 ani și peste a crescut de la 26,9% la 29,2%. Ponderea tinerilor de 18 ani și mai mici a rămas, în linii mari, constantă variind de la 17,3% la 18%. În același timp ponderea populației cu vârstă aptă de muncă (19-59/62 ani) a scăzut cu trei puncte procentuale, de la 55,9% la 52,9% (vezi figura 3).

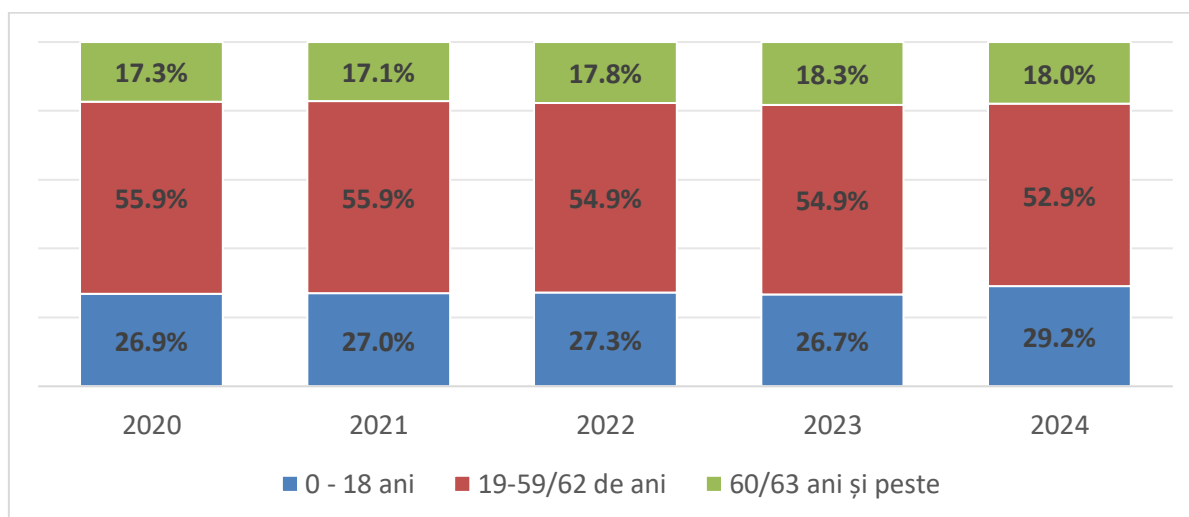

Figura 3. Structura populației cu reședință obișnuită din com. Grățiești pe grupe majore de vârstă, 2020-2024, persoane

Sursa: Elaborată de autori în baza datelor BNS, RPL 2024

Economia locală include fondul funciar cu o suprafață totală de circa 2834 ha., inclusiv circa 1747 ha terenuri agricole, care sunt în gestiunea a 8 Gospodării Țărănești (GT), 4 Asociații de Gospodării Țărănești (AGȚ) și 2 cooperative de producție cu profil agricol¹. Bonitatea medie a terenurilor agricole din comuna este de 65 de puncte².

Principalele culturi agricole sunt cerealele: grâu, porumb, floarea soarelui, orz, strugurii și fructele. În sectorul animalier se cresc preponderent bovine, porcine, ovine, caprine și păsări de casă. Apicultura este un sub-sector în dezvoltare, numărul familiilor de albine fiind de peste 950.

În total pe teritoriul comunei în agricultură, comerț și prestarea serviciilor activează circa 576 agenți economici, inclusiv 425 de societăți cu răspundere limitată (SRL), 122 de întreprinderi individuale (ÎI), 8 gospodării țărănești (GT), precum și alte forme de întreprinderi și asociații. Pe teritoriul comunei își desfășoară activitatea și întreprinderi de prestare a serviciilor publice cum ar fi: SA, „Chișinău gaz” SRL și Oficiul poștal.

Majoritatea gospodăriilor casnice sunt gazificate, conectate la rețelele de alimentare cu apă potabilă și canalizare, precum și la cea de telefonie fixă.

În comună activează un Centru de Sănătate, un oficiu al medicilor de familie ce acordă asistență medicală populației comunei și două farmacii. De asemenea în comună funcționează 5 instituții de învățământ preșcolar și școlar, câte o bibliotecă publică și câte o casă de cultură în fiecare sat.

Veniturile bugetului local pentru anul 2023 au constituit circa 35,6 mil. lei ce au fost constituite din impozitele și taxele locale, transferuri de la bugetul municipal Chișinău și defalcări de la bugetul de stat. Ponderea transferurilor în veniturile bugetului local a fost de circa 64% în anul 2023.

Cheltuielile publice au constituit în anul 2023 suma de 46,5 mil. lei și au fost alocate preponderent pentru dezvoltarea drumurilor, educația timpurie, educația extrașcolară și susținerea elevilor dotați, dezvoltarea gospodăriei de locuințe și a serviciilor comunale, aprovizionarea cu apă și canalizare, precum și pentru alte necesități.

Starea mediului ambiant. Comuna dispune de resurse acvatice diverse cum ar fi râulețul Hulbocica, lacul din s. Grățiești, fântâni arteziene, fântâni de suprafață și cișmele. Totodată, lacul din s. Grățiești este colmatat, acesta necesitând lucrări de curățare. Apa din fântânile de suprafață și din cișmelele din comună nu corespunde normelor sanitare, fiind poluată cu nitrați, nitriți și contaminată cu bacterii patogene. Teritoriul comunei este poluat de gunoșiștile neautorizate, iar fondul forestier existent este supus defrișărilor ilicite. Albia râulețului Hulbocica este poluată cu diferite deșeuri menajere. La nivel de comună se simte lipsa unui serviciu specializat, care să mențină curățenia și ordinea sanitară a spațiilor publice.

Administrația publică locală. Personalul primăriei este constituit din 19 persoane cu experiență în domeniu. Totodată activitatea administrației publice este afectată de

¹ Sursa: <https://dataset.gov.md/ro/dataset/11736-date-din-registrul-de-stat-al-unitatilor-de-drept-privind-ntreprinderile-inregistrate-in-repu>

² Sursa: <https://mded.gov.md/indicatori-economici/indicatori-social-economici-pe-localitati/>

implicarea slabă a cetățenilor în procesul decizional și rezolvarea problemelor comunitare. Parțial aceasta se datorează insuficienței mijloacelor de informare publică a cetățenilor comunei (buletin informativ, radio local, pagină web actualizată, etc.). Consiliul local al comunei Grătiești este constituit din 15 persoane, care reprezintă diverse formațiuni politice.

De asemenea, există și un șir de probleme ce țin de imperfecțiunea legislației în vigoare, care nu abilitază structurile administrative cu pârghiile și resursele financiare necesare pentru influențarea dezvoltării locale. La nivel bugetar există dependența mare de transferurile de la bugetul mun. Chișinău. Un alt punct slab al comunei este implicarea slabă a structurilor societății civile în soluționarea problemelor comunității.

2 Administrația publică locală și societatea civilă

2.1 Consiliul local

Consiliul local al comunei Grătiești este constituit din 15 persoane, care reprezintă 5 formațiuni politice. Cele mai reprezentative formațiuni politice în consiliul local sunt Partidul Acțiune și Solidaritate (PAS) cu cinci consilieri, ceea ce reprezintă 33% din Consiliul Local Grătiești. Acesta este urmat de Mișcarea Alternativă Națională (MAN) cu trei consilieri (20%), Partidul Platforma Demnitate și Adevăr (PPDA) cu trei consilieri (20%), PLDM și CUB cu câte un consilier fiecare. Doi consilieri nu sunt afiliați la nici un partid politic și au o poziție independentă (vezi figura 4).

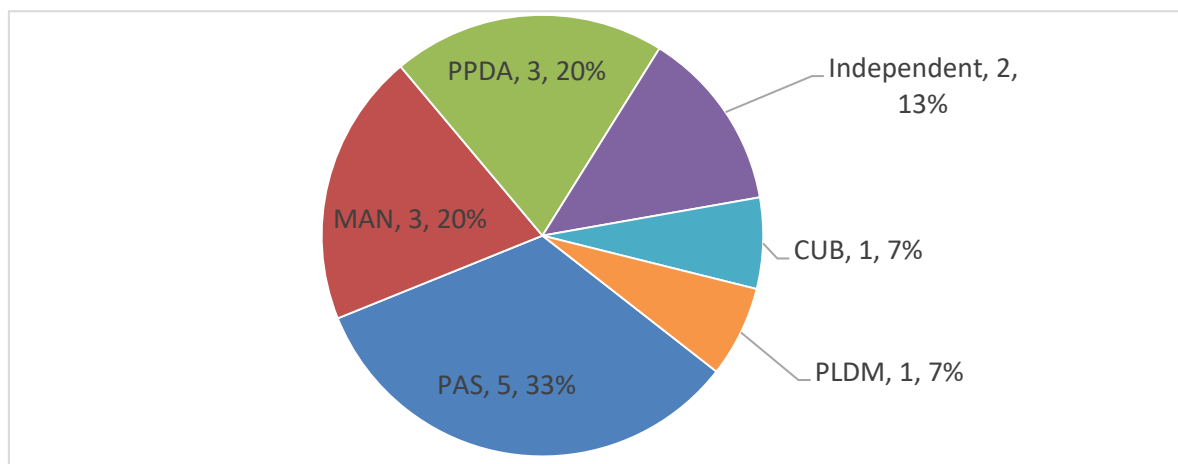

Figura 4. Structura consiliului local al comunei Grătiești

Sursa: Calculele autorilor în baza datelor <https://gratiesti.md/ro/componenta-2/>

Astfel, majoritatea consilierilor din Consiliul local al comunei Grătiești au o orientare politică de centru-dreapta.

2.2 Primăria

Personalul Primăriei comunei Grătiești este alcătuit din 19 de persoane, conform statelor de personal aprobate pentru anul 2026 (vezi tabelul 1). Modificările recente au

inclus în statele de personal un specialist în relații cu publicul și un specialist în atragere de fonduri.

Serviciile oferite de Primărie acoperă în cea mai mare parte necesitățile comunei, totodată ar mai fi necesar de îmbunătățit mecanismul de motivare a personalului, fapt ce va contribui la creșterea randamentului și eficienței activității angajaților Primăriei.

În opinia participanților la atelierul de lucru, Primăria ar trebui să sprijine mai activ antreprenorii din comună, creându-le condiții mai bune pentru dezvoltarea afacerilor.

Așteptările cetățenilor comunei referitor la activitatea primăriei sunt axate pe ridicarea nivelului de trai a locuitorilor comunei, a nivelului de curățenie, promovarea obiectivelor strategice și prosperarea localității. Cele mai importante sugestii ale locuitorilor sunt ca administrația publică locală trebuie să acorde mai multă atenție renovării și dezvoltării infrastructurii locale și creării condițiilor pentru relansarea mediului de afaceri.

Tabel 1. Statele de personalul ale Aparatului Primarului com. Grățiești pentru anul 2026³

Funcția	Unități	Persoane
Primar	1,0	1
Vice-primar	1,0	1
Secretar al consiliului local	1,0	1
Contabil șef	1,0	1
Specialist reglementari funciare	1,5	1
Perceptor fiscal	2,0	2
Specialist probleme tineret	0,5	1
Contabil	2,0	3
Economist	1,0	1
Arhitect	1,0	1
Specialist responsabil recrutare si incorporare	0,5	1
Secretar referent	1,0	1
Specialist, relații cu publicul	0,5	1
Specialist, atragere fonduri	0,5	1
Conducător auto	1,0	1
Specialist (achiziții)	0,5	1
Dereticătoare	1,0	1
Paznic	2,0	2
Muncitor	4,0	2
Total unități	23,0	19

Sursa: calculele autorilor în baza datelor primăriei comunei Grățiești

Un subiect aparte îl constituie comunicarea cu locuitorii și relația inversă din această comunicare. Astfel o sugestie în acest domeniu a fost de a stabili o "linie fierbinte" pentru recepționarea mesajelor de la locuitorii comunei ce se referă la neregulile curente ce apar

³ Statele urmează a fi aprobate la una dintre primele ședințe ale consiliului local din anul 2026

și, în particular, care se referă la **aruncarea deșeurilor** în locurile neautorizate, acte de huliganism, vandalism, etc.

2.3 Sectorul asociativ

În comună sunt înregistrate mai multe organizații non-guvernamentale, dintre care cele mai vizibile prin activitățile sale sunt: AO „Generația Mea”, AO „Steaua Călăuză”, AO pentru dezvoltare cultural - turistică "Tezaur Național" și Asociația de economii și împrumuturi Grătiești.

Cu aportul ONG-urilor și susținerea din partea autorităților locale, centrale și a donatorilor în comună sunt implementate diverse proiecte cu caracter socio-cultural și economic.

Asociația Obștească „Generația Mea” **este una din primele organizații obștești** din suburbiile mun. Chișinău, fondată în anul 1999, care activează cu succes și la moment. Are implementate mai multe proiecte pentru comunitate, domeniul principal de activitate fiind cel social, de dezvoltare comunitară și voluntariat.

E de menționat și AO „Steaua Călăuză”, care prestează activități de recuperare și reabilitare pentru circa 20 de copii cu nevoi speciale atât din localitate, cât și din raza mun. Chișinău.

AO pentru dezvoltare cultural-turistică "Tezaur Național" a creat în s. Grătiești un Muzeu Etnografic - "Leagănul Veșniciei", care promovează patrimoniul și valorile culturale ale comunei Grătiești.

Asociația de economii și împrumuturi Grătiești oferă împrumuturi pe termen scurt și mediu pentru dezvoltarea afacerilor, dar și pentru necesitățile curente ale locuitorilor comunei.

3 Populația și forța de muncă

3.1 Resursele umane

În prezent, populația comunei Grătiești constituie 7299 locuitori, inclusiv 53,1% de femei.

Comparând natalitatea în raport cu mortalitatea, se poate constata că numărul nou-născuților din comună este în continuă scădere. Astfel doar în perioada 2020-2025 acesta a scăzut de circa 2 ori, de la 65 nou-născuți în 2020 la 33 nou-născuți în 2025. Concomitent, se observă și o reducere a numărului persoanelor decedate din comună cu circa 38%, de la 65 persoane în anul 2020 la 40 persoane în 2025 (vezi tabelul 2).

Sporul natural al populației comunei este unul negativ și cu o tendință pronunțată de scădere. Astfel pe parcursul perioadei 2020-2025 populația comunei s-a redus în mediu cu circa 2 persoane anual și această tendință este în creștere, ceea ce înseamnă că fără un aflux migrațional din alte zone ale R. Moldova sau de peste hotare populația comunei se va reduce în următorii ani într-un ritm accelerat. Conform opiniei locuitorilor comunei, APL împreună cu APC, ar trebui să identifice măsuri pentru restabilirea sporului natural al populației la valori pozitive.

Tabel 2. Sporul natural al populației com. Grătiești în cifre absolute, 2020-2025, persoane

Indicatorii	2020	2021	2022	2023	2024	2025	Scădere 2025/2020, %
Numărul nou-născuților	65	74	55	57	53	33	-49%
Numărul decedaților	65	76	52	57	58	40	-38%
Sporul natural absolut	0	-2	3	0	-5	-7	

Sursa: calculele autorilor în baza datelor primăriei comunei Grătiești

Una dintre cauzele majore ale dinamicii negative ale sporului natural al populației din comună ar putea fi și numărul înalt al divorțurilor comparativ cu căsătoriile înregistrate. Astfel, doar în s. Grătiești în perioada 2020-2025 în mediu la fiecare act de căsătorie a revenit un act de divorț, fapt ce nu contribuie pozitiv la crearea unui mediu psiho-social favorabil pentru creșterea și dezvoltarea unor familii sănătoase, care ar favoriza dezvoltare demografică a comunei (vezi tabelul 3).

Tabel 3. Dinamica căsătoriilor și divorțurilor în s. Grătiești, 2020-2025

Indicatorii	2020	2021	2022	2023	2024	2025	Total 2020-25
Căsătorii	49	44	62	40	53	41	289
Divorțuri	28	20	24	26	18	23	139
Raport căsătorii/divorțuri	1,8	2,2	2,6	1,5	2,9	1,8	2,1

Sursa: Primăria comunei Grătiești

Potrivit datelor primăriei, populația economic activă constituie aproximativ o jumătate din numărul total al locuitorilor comunei. După cum am menționat însă anterior, majoritatea dintre ei sunt angajați în municipiul Chișinău, iar o bună parte din forța aptă de muncă temporar muncește peste hotare, fenomen specific pentru Republica Moldova.

Cea mai mare parte a gospodăriilor casnice sunt amplasate în satul Grătiești – 76%, alte 24% fiind situate în satul Hulboaca.

Din totalul populației cu reședință obișnuită, de 7299 persoane, la recensământul din 2024 au declarat apartenența etnică 99,9%. Dintre aceștia s-au declarat moldoveni 5971 persoane (82%) și români 1172 persoane (16,0%). Celelalte grupuri etnice reprezentau o pondere de 2%, dintre care s-au declarat ucraineni 57 persoane (cca. 0,8%), ruși - 48 persoane (cca 0,7%), bulgari - 11 persoane, găgăuzi - 10 persoane, romi/țigani - 1 persoană, 22 persoane au menționat ca aparțin altor etnii, iar 7 persoane nu si-au declarat etnia (vezi figura 5).

Respectiv populația din comuna Grătiești este majoritar (cca. 98%) de etnie moldovenească/română, cele alte etnii au ponderi de sub 1% și constituie toate împreună doar circa 2% din populația comunei Grătiești, conform datelor recensământului populației din anul 2024.

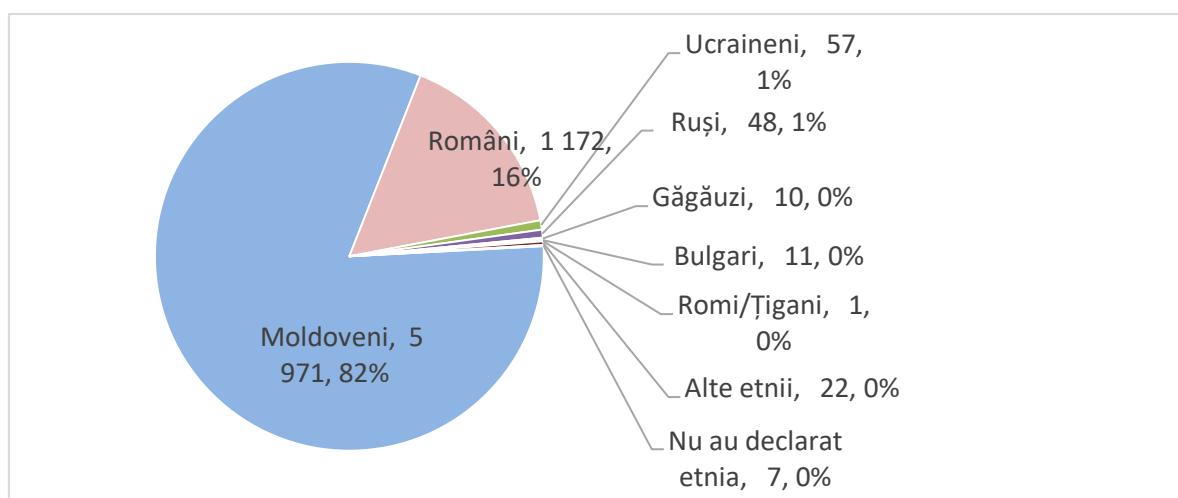

Figura 5. Structura populației com. Grățiești după etnie, %, 2024

Sursa: elaborată de autor, conform datelor <https://statistica.gov.md>, BNS, 2025

Din populația totală de 7299 persoane, au declarat limba română ca limbă maternă 4349 persoane sau circa 60%, din populația comunei. A doua limbă maternă ca pondere este "limba moldovenească" declarată ca limbă maternă de către 2677 persoane (cca 37%). Următoarea ca pondere este limba rusă, care a fost declarată drept limbă maternă de 204 persoane sau 2,83% din populația comunei Grățiești. Alte limbi precum cea ucraineană, bulgară și găgăuză au fost declarate ca fiind limbi materne de mai puțin de 1% din populația comunei Grățiești, conform recensământului populației din anul 2024 (vezi figura 6).

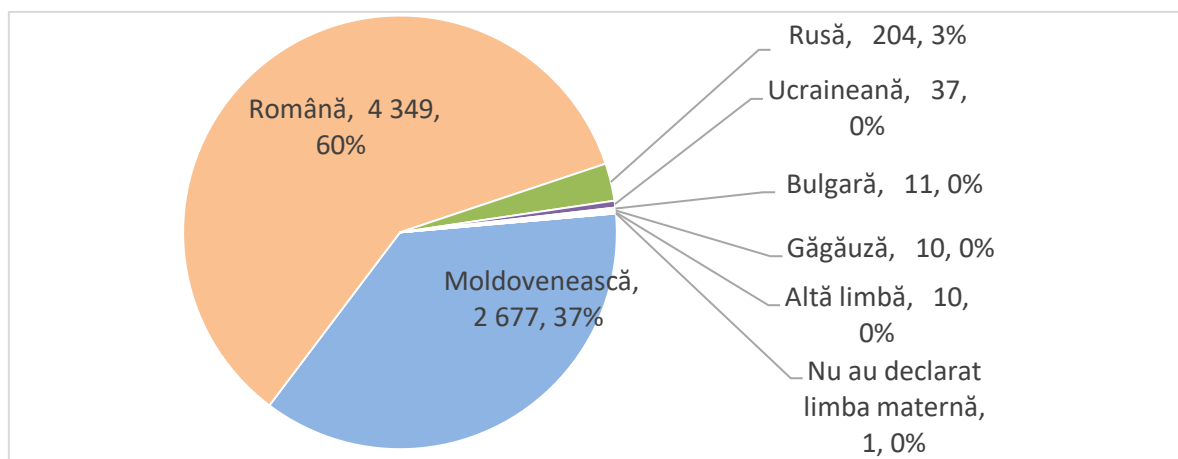

Figura 6. Structura populației com. Grățiești după limba maternă declarată, %, 2024

Sursa: elaborată de autor, conform datelor <https://statistica.gov.md>, BNS, 2025

Totodată, analiza structurii populației cu vârsta de peste 3 ani după limba vorbită de obicei, demonstrează că limba română este limba uzuală, vorbită cotidian de circa 61% din populația comunei, ceea ce împreună cu vorbitorii uzuali de "limbă moldovenească" - 2492 persoane (36%), constituie o majoritate covârșitoare românofonă de circa 97% din populația comunei Grățiești. A doua ca pondere limbă vorbită uzual de locuitorii comunei este cea rusă, care este practică de 228 persoane sau circa 3% din populația comunei. Celelalte limbi sunt practicate, de obicei, de un număr neînsemnat de persoane care constituie împreună cca. 0,3% din populația comunei Grățiești (vezi figura 7).

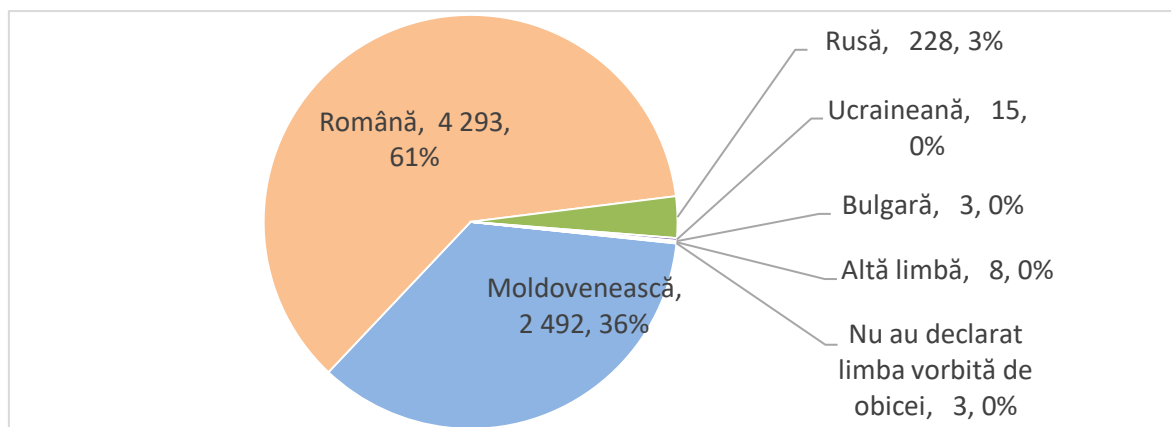

Figura 7. Structura populației com. Grățiești după limba vorbită de obicei, %, 2024

Sursa: elaborată de autor, conform datelor <https://statistica.gov.md>, BNS, 2025

Nivelul educațional al populației din comuna Grățiești se caracterizează prin valori relativ ridicate. În anul 2024, ponderea populației cu studii superioare în totalul populației în vârstă de 20 ani și peste a constituit 15,5%, depășind media națională (10,8%), însă fiind inferioară nivelului municipiului Chișinău (20,9%). Totodată, și la celelalte niveluri de instruire, indicatorii comunei Grățiești se situează peste media Republicii Moldova, dar sub nivelul mediu al municipiului Chișinău (a se vedea tabelul 4).

Tabel 4. Nivelul educațional al populației de 10 ani și peste în comuna Grățiești, 2024, persoane, %

Nivelul de studii	Com. Grățiești		Mun. Chișinău	Total RM
	Persoane	%	%	%
Total	6219	100%	100%	100%
Studii superioare	965	15,5%	20,9%	10,8%
superioare universitare finalizate până în 2008	617	9,9%	12,7%	7,3%
superioare (ciclul II)/masterat	329	5,3%	7,5%	3,3%
superioare (ciclul III)/doctorat, post doctorat	19	0,3%	0,7%	0,2%
Studii superioare incomplete (ciclul I/licența)	561	9,0%	15,8%	8,6%
Studii speciale (colegiu/tehniciu)	850	13,7%	13,5%	13,4%
Studii liceale	1924	30,9%	27,2%	33,2%
liceale (10-12 clase)/mediu general (10-11 clase)	782	12,6%	11,5%	12,8%
profesionale tehnice secundare (școală profesională)	1142	18,4%	15,7%	20,4%
Studii medii (9 clase)	1105	17,8%	13,2%	22,8%
Studii primare	652	10,5%	7,6%	9,2%
Fără studii	162	2,6%	1,8%	1,8%
fără școală absolvită	20	0,3%		
educație preșcolară	142	2,3%	1,8%	1,8%

Sursa: calculele autorilor în baza datelor BNS-RPL 2024

În comuna Grățiești se atestă o dinamică pozitivă a numărului de gospodării. Astfel în perioada 2020-2025 numărul acestora a crescut de la 2120 la 2220 sau cu circa 5% (vezi figura 8).

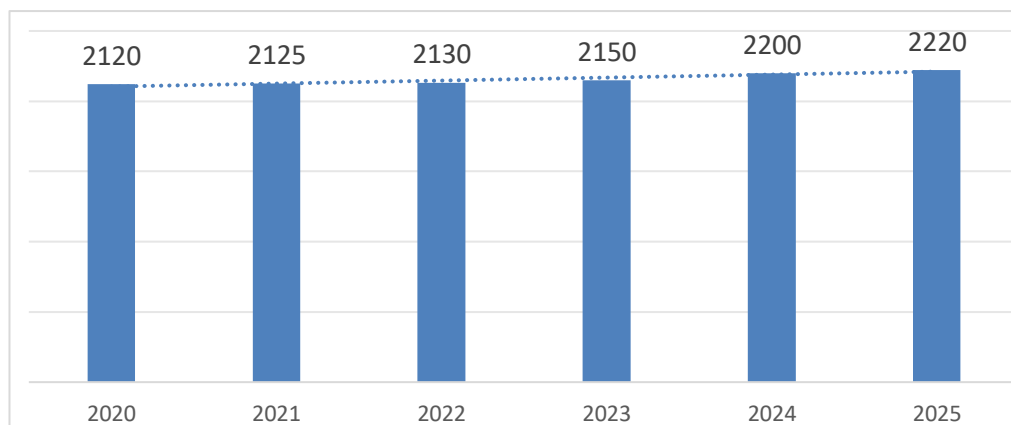

Figura 8. Dinamica numărului de gospodării în com. Grătiești, 2020-2025

Sursa: calculele autorilor în baza datelor primăriei comunei Grătiești

Reieșind din numărul total al populației și numărul de gospodării în comună, se observă că, în medie o gospodărie este constituită din 3,3 persoane, ceea ce este mai mult decât media pe republică de circa 2,9 persoane. (vezi tabelul 5).

Tabel 5. Numărul total al gospodăriilor și mărimea acestora în comuna Grătiești

Indicatorii	Total comuna Grătiești
Populația prezenta în 2024	7299
Numărul total al gospodăriilor	2220
Persoane în gospodărie	3,3

Sursa: calculele autorilor în baza datelor primăriei comunei Grătiești

4 Economia locală

4.1 Agricultură

Suprafața totală a fondului funciar la 1 ianuarie 2025 a fost de 2834 ha, din care 1747 ha sau circa 62% sunt terenuri agricole. Bonitatea medie a terenurilor agricole din comună este de 65 de puncte⁴. Terenurile arabile ocupă circa 1220 ha, ceea ce constituie circa 70% din terenurile agricole. Plantațiile multianuale - ocupă circa 323 ha sau 18%, iar pășunile circa 205 ha sau 12% din total terenuri agricole (vezi figura 9).

De menționat că în prezent toate plantațiile de livezi din comună sunt scoase din uz din cauza vârstei avansate a pomilor și a gradului avansat de degradare a acestora.

În comună se constată tendința generală pe republică în evoluția structurii terenurilor cultivate. Astfel, crește ponderea suprafețelor însămânțate cu culturile de bază cum sunt: grâul, porumbul, floarea soarelui pe de o parte și reducerea suprafețelor de plantații multianuale pe de altă parte. O problemă majoră pentru deținătorii plantațiilor multianuale și în special a viilor de soiuri tehnice este comercializarea producției, prețurile oferite de fabricile de prelucrare fiind setate la un nivel foarte jos, ceea ce face puțin profitabilă această activitate. Terenurile agricole ca regulă nu sunt irigate.

⁴ Sursa: <https://mded.gov.md/indicatori-economici/indicatori-social-economici-pe-localitati/>

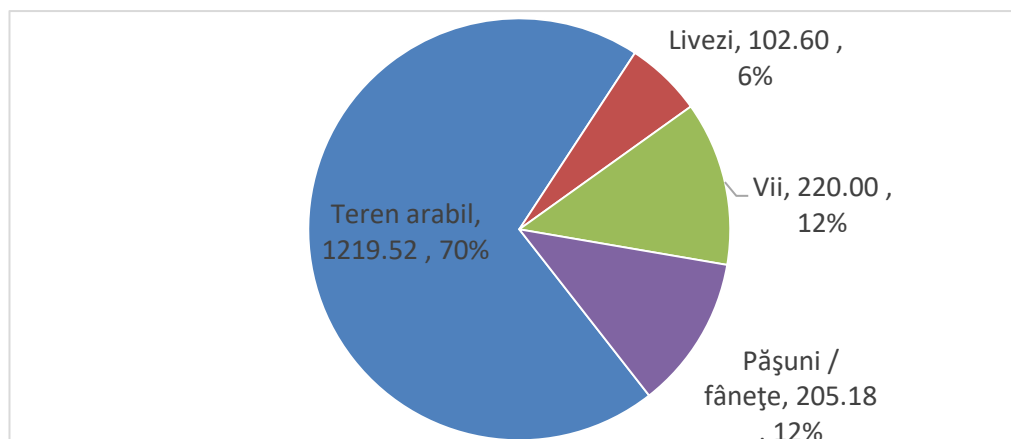

Figura 9. Structura terenurilor agricole din comuna Grătiești la 01.01.2025, ha, %

Sursa: elaborată de autori în baza datelor primăriei comunei Grătiești

Conform datelor livrate de inginerul funciar al primăriei Grătiești cele mai mari importante culturi agricole din comună sunt porumbul, floarea soarelui, grâul și orzul acestea ocupând în anul 2025, 251 ha, 181 ha, 186 ha și 30 ha , respectiv. Însurate acestea constituie circa 588 ha, sau circa 48% din terenurile arabile, fapt ce denotă că peste jumătate din terenurile arabile nu sunt utilizate.

Efectivul de animale existent în comună este crescut preponderent în condițiile gospodăriilor casnice, fiind în mare măsură o producție de subzistență. Sectorul animalier constă preponderent din bovine, porcine, ovine, caprine și păsări de casă. Pe parcursul ultimilor cinci ani, șeptelul animalelor este în proces de scădere continuă. Astfel, numărul de vaci s-a redus în această perioadă cu 31%, de porci cu 66%, de oi cu 74%, de capre cu 54%, și de păsări domestice cu 28%. Doar numărul familiilor de albine a crescut în această perioadă cu 19% și numărul de cai cu 17% (vezi tabelul 6).

Tabel 6. Șeptelul animalelor din comuna Grătiești, capete, familii, %

Indicatorii	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2025/2020, %
Bovine, inclusiv							
Vaci	65	65	60	45	45	45	-31%
Porcine	105	100	60	54	42	36	-66%
Oi	475	440	371	315	90	125	-74%
Capre	173	155	110	105	70	80	-54%
Cai	6	6	7	7	7	7	17%
Păsări	9750	7360	5225	6220	6230	7010	-28%
Albine (nr. de familii)	800	850	900	850	880	950	19%

Sursa: calculele autorilor în baza datelor primăriei comunei Grătiești

4.2 Potențialul de afaceri

Conform datelor din Registrul de stat al unităților de drept privind întreprinderile înregistrate în Republica Moldova la starea din 13.10.2025 în comuna Grătiești erau

înregistrate 576 de întreprinderi active, din care 480 (83%) în s. Grătiești și 96 (17%) în s. Hulboaca⁵.

Din numărul total de întreprinderi active din comună, 425 sau circa 74% îl constituie societățile cu răspundere limitată. Acestea sunt urmate de întreprinderile individuale (122 unități), care constituie - 21% din numărul total de întreprinderi active din comună. Împreună cu gospodăriile țărănești (7 unități) care, de fapt sunt întreprinderi individuale în agricultură acestea alcătuiesc peste 21% din numărul total de întreprinderi active din comună. Într-un număr mai mic în comuna Grătiești activează și alte forme de întreprinderi cum ar fi: cooperativele de prestarea serviciilor, cooperativele de producție, instituțiile publice, întreprinderile municipale, societăți pe acțiuni, precum și alte forme de asociații (vezi tabelul 7). Peste 83% din numărul total de întreprinderi active sunt înregistrate în s. Grătiești.

Cei mai mari cinci agenți economici din com. Grătiești după cifra de vânzări la începutul anului 2025 au fost Societatea Comercială "BETON SERVICE" SRL, Societatea Comercială "DIOLSEM" SRL, Societatea cu Răspundere Limitată "VICTORY'S PHARMA", Societatea comercială "NAMAIAAN DEG" SRL și Societatea cu Răspundere Limitată "ASAMBLOR".

Tabel 7. Numărul și tipul întreprinderilor din comuna Grătiești, la data de 13.10.2025

Tipul întreprinderii după forma organizatorico juridică	Grătiești	Hulboaca
Societate cu răspundere limitată	355	70
Întreprindere individuală	101	21
Întreprindere individuală în agricultură (gospodărie țărănească)	7	1
Asociația gospodăriilor țărănești	5	2
Cooperativă de consum (inclusiv prestarea serviciilor)	2	1
Cooperativă de producție (inclusiv agricole)	3	
Alte forme de asociații	3	
Întreprindere municipală	2	
Societate pe acțiuni de tip închis	1	1
Instituție publică	1	
Număr total de întreprinderi active	480	96

Sursa: elaborată de autori în baza datelor: <https://dataset.gov.md/ro/dataset/11736-date-din-registrul-de-stat-al-unitatilor-de-drept-privind-intreprinderile-inregistrate-in-repu>

Fiind luat în calcul numărul de angajați ai întreprinderilor primii cinci agenți economici din comuna sunt: Societatea Comercială "DIOLSEM" SRL, Societatea Comercială "BETON SERVICE" SRL, Societatea cu Răspundere Limitată "APROTEHPRO", **Societatea Comercială "AXEDUM" S.R.L.**, Societatea cu Răspundere Limitată "ASAMBLOR" și Societatea cu Răspundere Limitată "COLUMBO-LUX".

Cifra totală de afaceri a principalilor 20 agenți economici din com. Grătiești a constituit în anul 2024 circa 1283,5 mil. lei, asigurând locuri de muncă pentru 550 de angajați.

⁵Sursa: <https://dataset.gov.md/ro/dataset/11736-date-din-registrul-de-stat-al-unitatilor-de-drept-privind-intreprinderile-inregistrate-in-repu>

Conform datelor din Registrul de stat al unităților de drept privind organizațiile necomerciale la data de 13.10.2025 în comuna Grătiești erau înregistrate și 36 de organizații non comerciale, inclusiv 25 de asociații obștești, o asociație patronală, o comunitate religioasă, o fundație, trei instituții private, o instituție publică și un sindicat⁶. Din acestea 33 organizații non-comerciale (92%) sunt înregistrate în s. Grătiești, iar 3 organizații non-comerciale (8%) în s. Hulboaca.

Unitățile comerciale și de prestări servicii existente în comuna satisfac în linii mari necesitățile locuitorilor în produse alimentare, industriale și prestări servicii. Totodată în opinia locuitorilor în comună sunt insuficiente localuri pentru a petrece timpul.

Accesul la resursele financiare în comuna Grătiești este asigurat de către băncile comerciale din mun. Chișinău, și instituțiile nebancare de micro finanțare: Credit Perfect, Microîmprumut și Asociația de Împrumuturi și Economii din satul Grătiești.

În s. Grătiești sunt instalate și activează două bancomate: "Moldindcombank"**S.A.** în supermarketul "Linella" și "OTP **Bank**"**S.A.** în supermarketul "Ocean Fish".

5 Utilități publice

5.1 Fondul locativ

Către anul 2024 în comuna Grătiești au fost construite 2840 edificii locative particulare, inclusiv apartamente și case individuale, în creștere cu 8% comparativ cu anul 2020.

Conform datelor oficiale ale BNS, circa 95% din locuințele comunei sunt conectate la rețeaua de alimentare cu gaz natural. O parte considerabilă din locuințe (82%) dispune de băi sau dușuri, iar 38% din locuințe sunt conectate la rețeaua de încălzire centralizată (vezi tabelul 8).

Tabel 8. Dinamica dotării fondului locativ din comuna Grătiești, 2020-2024

	2020		2024		2024/2020, %
	Locuințe	% în total locuințe	Locuințe	% în total locuințe	
Încălzire centrala	796	30%	928	38%	134%
Baie (dus)	2333	89%	2337	82%	100%
Gaz	2479	95%	2578	95%	109%
Total locuințe	2622	100%	2702	100%	108%

Sursa: calculele autorului în baza datelor BNS, 2025

Totodată, problema colectării plăților pentru agentul termic livrat face ca conectarea anuală la începutul sezonului de încălzire să fie asociată cu multiple conflicte între locuitorii blocurilor, administrația agentului economic ce livrează căldura și administrația publică locală. Multe cartiere din comună încă nu sunt conectate la rețeaua de aprovizionare cu gaze naturale. În particular acesta este cazul căminului de pe strada Prieteniei 6, precum și a unor străzi din cartierul Țarinei.

⁶ Sursa: <https://dataset.gov.md/ro/dataset/11736-date-din-registrul-de-stat-al-unitatilor-de-drept-privind-intreprinderile-inregistrate-in-repu>

O altă problemă a fondului locativ din comună este riscul alunecărilor de teren, care periclitează 4 zone din s. Grătiești, unde sunt amplasate preponderent gospodării casnice, dar și o parte a satului Hulboaca. Totodată în unele zone cu asemenea risc se fac lucrări de construcții.

5.2 Rețeaua de apă potabilă și canalizare

Către anul 2024, conform datelor BNS, comuna Grătiești dispunea de un sistem de apeducte și alte rețelele publice de distribuție a apei cu lungimea totală de 96,4 km, din care au fost funcționale 91,3 km sau circa 95%. Din cadrul sistemului funcțional de apeducte și alte rețele publice de distribuție a apei, 73,6 km sau circa 81% se aflau în s. Grătiești și alte 19% în s. Hulboaca (vezi tabelul 9).

Din numărul total de locuințe din comună circa 86% sunt conectate la rețeaua de apă potabilă. Totodată, unele cartiere din comună, cum ar fi de exemplu Țarina și unele cartiere din Hulboaca suferă de insuficiență de apă potabilă, în particular pe timp de vară.

Ca sursă alternativă de alimentare cu apă potabilă mai sunt folosite și fântânile arteziene, cele de suprafață și cișmelele. În comună există 4 fântâni arteziene, 289 fântâni de suprafață și 2 cișmele.

Tabel 9. Lungimea apeductelor și rețelilor publice de distribuție a apei din com. Grătiești, 2020-2024, km

Indicatorii	2020	2024	2024/2020, %
s. Grătiești			
Lungimea apeductelor și rețelilor publice de distribuție a apei, km	70,7	77,7	110%
Din care funcționale, km	66,6	73,6	111%
Numărul de locuințe conectate la serviciul public de alimentare cu apa, unități	1941	1960	101%
s. Hulboaca			
Lungimea apeductelor și rețelilor publice de distribuție a apei, km	17,3	18,7	108%
Din care funcționale, km	16,3	17,7	109%
Numărul de locuințe conectate la serviciul public de alimentare cu apa, unități	484	489	101%
Total com. Grătiești			
Lungimea apeductelor și rețelilor publice de distribuție a apei, km	88,0	96,4	110%
Din care funcționale, km	82,9	91,3	110%
Numărul de locuințe conectate la serviciul public de alimentare cu apa, unități	2425	2449	101%

Sursa: calculele autorului în baza datelor BNS, 2025

Fântânile arteziene sunt în prezent conservate, iar calitatea apei corespunde cerințelor sanitare. Ultima testare a calității apelor din fântânile de suprafață, efectuată în anul 2012, a arătat că calitatea apei din aceste surse nu corespunde normelor sanitare din cauza poluării cu nitrați, nitriți și a situației microbiologice precare.

Rețeaua publică de canalizare din com. Grătiești are o lungime de 85,2 km, din care sunt funcționale 80,0 km sau circa 94%. Circa 78% di lungimea rețelilor de publice de

canalizare în funcțiune sunt amplasate în satul Grătiești și si alte 22% în satul Hulboaca (vezi tabelul 10).

Tabel 10. Lungimea rețelelor publice de canalizare din com. Grătiești, 2020-2024, km

Indicatorii	2020	2024	2024/2020, %
s. Grătiești			
Lungimea totala a rețelelor publice de canalizare, km	66,9	67,3	101%
Lungimea în funcțiune a rețelelor publice de canalizare, km	62,0	62,4	101%
Numărul de locuințe conectate la serviciul public de canalizare, unități	955	1780	186%
s. Hulboaca			
Lungimea totala a rețelelor publice de canalizare, km	17,4	17,9	103%
Lungimea în funcțiune a rețelelor publice de canalizare, km	17,1	17,6	103%
Numărul de locuințe conectate la serviciul public de canalizare, unități	338	338	100%
Total com. Grătiești			
Lungimea totala a rețelelor publice de canalizare, km	84,3	85,2	101%
Lungimea în funcțiune a rețelelor publice de canalizare, km	79,1	80,0	101%
Numărul de locuințe conectate la serviciul public de canalizare, unități	1293,0	2118,0	164%

Sursa: calculele autorului în baza datelor BNS, 2025

Din numărul total de locuințe din comună circa 75% sunt conectate la rețeaua publică de canalizare. Conform opiniei mai multor locuitori ai comunei, cifrele ce descriu gradul de conectare la sistemul de colectare a apelor menajere pare a fi rupt de realitate, numărul gospodăriilor conectate fiind mult mai jos decât cel indicat de BNS.

În același timp multe din gospodăriile comunei au conectat sistemele de scurgere a apelor pluviale a caselor la rețeaua de canalizare, ceea ce duce la o creștere masivă a debitului de ape menajere pe timp de ploaie și la supraîncărcarea rețelei de canalizare.

Comuna Grătiești nu dispune de vre-o unitate de epurare a apelor uzate, acestea fiind transportate prin conductă la stația de epurare a apei a or. Chișinău. Cea mai mare parte a volumelor de ape uzate (circa 91%) provine din satul Grătiești, și doar circa 9% din satul Hulboaca. De menționat că volumele de ape menajere sunt în creștere continuă. Astfel, doar în perioada 2020-2024 acestea au crescut cu circa 47% (vezi tabelul 11).

Tabel 11. Dinamica volumului de ape uzate evacuate în sistemul public de canalizare, 2020-2024, mii m³

	2020	2021	2022	2023	2024	2024/2020, %
s. Grătiești	126,5	143,8	303,3	147,7	184,0	145%
s. Hulboaca	12,2	13,3	50,9	17,2	19,2	157%
Total com. Grătiești	138,7	157,1	354,2	164,9	203,2	147%

Sursa: calculele autorului în baza datelor BNS, 2025

În vederea sporirii accesului la rețeaua de canalizare și aprovizionare cu apă potabilă, care să contribuie la creșterea nivelului de trai și a calității vieții locuitorilor din comună, este necesară dezvoltarea în continuare a acestor sisteme.

5.3 Resurse energetice

Toate gospodăriile casnice din comună sunt conectate la rețeaua de energie electrică, iar majoritatea gospodăriilor sunt conectate și la rețeaua de gaze naturale. Multe străzi din comună sunt dotate cu sisteme de iluminare, dar mai sunt încă multe străzi din Hulboaca, dar și din s. Grătiești unde aceste sisteme lipsesc.

Pe teritoriul comunei activează o centrală termică, care aprovizionează blocurile locative, mai multe case individuale și unele blocuri administrative cu agent termic în perioada rece a anului.

5.4 Transport și comunicații

Serviciile de transport se realizează prin intermediul “**Parcului Urban de Autobuze**”, care gestionează rutele de autobuz nr. 28 și 10, precum și de agenți economici privați, care gestionează ruta de microbuz nr. 186.

Serviciile de transport existente satisfac, într-o anumită măsură, necesitățile locuitorilor comunei. Satele comunei sunt deservite inclusiv de prestatori de servicii de taximetrie. Totodată, locuitorii semnalează necesitatea modificării și extinderii rutelor existente de transport public, în vederea sporirii și îmbunătățirii accesului la servicii, atât în cartierele îndepărtate ale comunei — unde locuiesc preponderent familii tinere cu copii de vârstă preșcolară și școlară — cât și în alte zone periferice ale localității.

Drumurile în comuna Grătiești sunt într-o stare nesatisfăcătoare. Din lungimea totală de drumuri, doar circa 27% sunt drumurile asfaltate. Cea mai mare parte a drumurilor sunt acoperite cu pietriș, iar o parte considerabilă de drumuri sunt drumuri de țară, care în funcție de anotimp devin dificil de practicat atât pentru pietoni, cât și pentru mijloacele de transport.

În ultimii ani în comună se petrec un șir de lucrări de renovare și reparație capitală a mai străzilor. Se poate observa că în ultimii ani se reduc volumurile de reparație a drumurilor în așa numită “variantă albă” și se pune tot mai mult accent pe lucrări de reparație a drumurilor în beton, asfalt și asfalt suprimat (vezi tabelul 12).

Tabel 12. Dinamica lucrărilor de reparație a drumurilor în comuna Grătiești, km

Indicatorii	2020	2021	2022	2023	2024	2025
Drumuri reparate în varianta albă	2,1				0,8	
Drumuri reparate în beton, asfalt și asfalt suprimat		2,1				
Drumuri reparate în beton			2,7	2,7		2,5
Total drumuri reparate	2,1	2,1	2,7	2,7	0,8	2,5

Sursa: datele primăriei Grătiești, 2025

Totodată, conform solicitărilor locuitorilor comunei mai este nevoie de reparat încă multe străzi, cum ar fi Mihai Eminescu din s. Grătiești, Alba Iulia din s. Hulboaca, etc.

6 Serviciile publice

6.1 Învățămant

În comună activează 3 instituții școlare și 2 instituții preșcolare după cum urmează:

1. Liceul din satul Grătiești
2. Gimnaziul din satul Hulboaca;
3. Școala de arte din satul Grătiești
4. Instituția de educație timpurie Nr. 1 din satul Grătiești "Izvoarăș"
5. Instituția de educație timpurie Nr. din satul Hulboaca "Romanița"

Instituții preșcolare

În comuna Grătiești activează două grădinițe de copii, câte una în satul Hulboaca și în satul Grătiești. Capacitatea totală a instituțiilor este de 215 locuri, în timp ce potrivit datelor oferite de primăria Grătiești numărul copiilor care frecventează instituțiile preșcolare este de 243, ceea ce înseamnă o suprasolicitare cu circa 13% a locurilor în grădiniță. Totodată de menționat faptul că 27 copii frecventează instituțiile preșcolare în afara comunei, în descreștere cu 80% comparativ cu anul 2020. Aceasta poate fi explicat parțial prin prestarea bună a instituțiilor preșcolare din comună comparativ cu cele din or. Chișinău, dar și prin scădere cu 28% a numărului total copii de vârstă preșcolară din comună (vezi tabelul 13).

Tabel 13. Instituțiile preșcolare din comună Grătiești, 2020-2025

Indicatorii	2020	2021	2022	2023	2024	2025	Creștere / scădere, %
Nr. de instituții preșcolare	2	2	2	2	2	2	
Capacitate (locuri)	215	215	215	215	215	215	0%
Număr de copii înscriși	243	244	231	235	244	243	0%
Număr de copii care frecventează instituțiile preșcolare	243	244	231	235	244	243	0%
Grad de utilizare a capacităților, %	113	113	107	109	113	113	0%
Număr de copii care frecventează instituțiile preșcolare în afara comunei	134	112	98	82	45	27	-80%
Nr. total copii de vârstă preșcolară (0-6 ani)	613	579	526	492	473	442	-28%

Sursa: calculele autorilor în baza datelor primăriei comunei Grătiești

Instituțiile de educație timpurie sunt conectate la sistemul centralizat de alimentare cu energie termică, dar dispun și de sistem autonom de încălzire cu gaze naturale.

Condițiile de funcționare ale acestor instituții sunt relativ satisfăcătoare. Totodată ele mai au nevoie de reparații ale sistemelor ingineresti, lavoarelor și a terenurilor de joacă.

Instituțiile școlare

Conform datelor oferite de administrația **Liceului teoretic** din satul Grățiești acesta are o capacitate de 630 locuri și a fost frecventat în anul 2016 de 510 copii, ceea ce denotă faptul că capacitățile instituției sunt utilizate doar în proporție de circa 81%. Acest indicator este în creștere cu scădere cu 16% comparativ cu anul 2020 când capacitățile instituției erau utilizate în proporție de circa 70 la sută. Din numărul total de copii înscriși toți 100% frecventează instituțiile școlare. Ca și în alte localități din RM, în comună este prezent fenomenul migraționist care se manifestă printr-un număr mare și în creștere a copiilor ce au un părinte plecat peste hotare. Astfel la liceul din s. Grățiești învață 48 de asemenea copii, în creștere cu 26% comparativ cu anul 2020. Totodată, în această perioadă a scăzut numărul copiilor cu ambii părinți plecați peste hotare. Gradul de școlarizare a copiilor este de 100% (vezi tabelul 14).

Tabel 14. Dinamica indicatorilor de bază ai Liceului Teoretic Grățiești, 2020-2025

Indicatorii	2020	2021	2022	2023	2024	2025	Creștere / scădere, %
Capacitate (locuri)	630	630	630	630	630	630	0%
Număr de copii înscriși	440	444	474	463	470	510	16%
Număr de copii care frecventează instituțiile școlare	440	444	474	463	470	510	16%
Grad de utilizare a capacităților, %	69,8	70,5	75,2	73,5	74,6	81,0	16%
Nr. de cadre didactice	50	50	46	49	52	53	6%
Gradul de școlarizare	100	100	100	100	100	100	0%
Copii cu un părinte plecat peste hotare	38	28	33	38	23	48	26%
Copii cu ambii părinți plecați peste hotare	15	13	11	12	14	6	-60%

Sursa: calculele autorilor în baza datelor Liceului Teoretic Grățiești

Necesitățile Liceului privind asigurarea cu cadre didactice sunt satisfăcute integral. Liceul teoretic din satul Grățiești dispune de 2 blocuri de studii: clădirea filialei claselor primare - blocul I și blocul II - clase gimnaziale și liceale. Liceul dispune de 21 săli de clasă.

Gimnaziul din satul Hulboaca are o capacitate de 320 locuri și este frecventat în prezent de 205 de elevi, în creștere cu 13% comparativ cu anul 2020 când la gimnaziu învățau doar 181 copii. Capacitățile instituției sunt utilizate în prezent la nivel de 65%, fapt ce denotă încă o subutilizare semnificativă a capacităților gimnaziului. Aceasta se datorează parțial faptului că 47 dintre copii cu vârstă școlară învață în afara satului (vezi tabelul 15).

Tabel 15. Dinamica indicatorilor de bază ai Gimnaziului din satul Hulboaca, 2020-2025

Indicatorii	2020	2021	2022	2023	2024	2025	Creștere / scădere, %
Capacitate (locuri)	320	320	320	320	320	320	0%
Număr de copii înscriși	181	181	181	190	210	205	13%

Indicatorii	2020	2021	2022	2023	2024	2025	Creștere / scădere, %
Grad de utilizare a capacităților, %	57	57	57	60	70	65	14%
Număr de elevi care frecventează instituțiile școlare în afara comunei	42	40	38	45	48	47	12%
Nr. total copii de vârstă școlară (6(7) – 18(19) ani	223	221	219	235	258	252	13%
Nr. de cadre didactice	18	18	18	18	18	18	0%
Necesarul de cadre didactice	20	20	20	20	20	20	0%
Gradul de școlarizare	100	100	100	100	100	100	0%
Copii cu un părinte plecat peste hotare	30	32	35	28	34	30	0%
Copii cu ambii părinți plecați peste hotare	8	5	5	6	6	7	-13%

Sursa: calculele autorilor în baza datelor Gimnaziului din s. Hulboaca

Gimnaziul dispune de 10 săli de clasă, iar procesul educațional este asigurat de 18 profesori, fiecărui profesor revenindu-i în mediu câte 11 elevi.

Școala de arte este o instituție de învățământ extrașcolară care este frecventată de 192 copii. În școala activează 19 profesori. Școala își are sediul în clădirea Primăriei și dispune de 9 săli de clasă. În cadrul școlii de arte studiază 192 de copii (vezi tabelul 16).

Tabel 16. Dinamica indicatorilor de bază ai Școlii de Arte din com. Grătiești, 2020-2025

Indicatorii	2020	2021	2022	2023	2024	2025	Creștere / scădere, %
Capacitate (locuri)	200	200	200	200	200	200	0%
Număr de copii înscriși	155	160	165	170	182	192	25%
Grad de utilizare a capacităților, %	78	80	83	85	91	96	23%
Număr de elevi care frecventează instituțiile extrașcolare în afara comunei	60	45	40	35	30	20	-67%
Nr. de cadre didactice	15	16	17	18	19	19	26%
Necesarul de cadre didactice	17	18	19	20	24	24	23%
Gradul de școlarizare							
Copii cu un părinte plecat peste hotare	12	12	15	13	10	9	-25%
Copii cu ambii părinți plecați peste hotare	9	9	10	12	7	8	-11%

Sursa: calculele autorilor în baza datelor Școlii de Arte din com. Grătiești

În cadrul școlii activează în prezent: secția muzicală, canto (popular și de estradă), arta plastică (pictură), arta coregrafică (dans popular și dans modern) și arta teatrală. La cea muzicală, copiii au posibilitate să învețe următoarele instrumente: vioara, acordeonul,

instrumentele aerofone, chitara, pianul și instrumentele de percuție. Sălile de clasă au fost renovate, iar cea de dansuri a fost echipată cu toate cele necesare. Școala se mândrește cu o orchestră de muzică populară, o fanfară și un cor, iar copiii din com. Grătiești participă la concursuri municipale, republicane și internaționale.

Problemele majore ale școlii de arte sunt: instrumentele muzicale uzate, lipsa utilajelor tehnice, mobilierul necorespunzător, lipsa spațiilor și a sălilor pentru studii adaptate conform cerințelor, insuficiența personalului tehnic, lipsa sălilor pentru pictură, dar și a sălii de festivități pentru desfășurarea evenimentelor școlii.

6.2 Sănătate

Centrul de Sănătate din comuna Grătiești îl constituie însuși Centrul de Sănătate din satul Grătiești și Oficiul medicilor de familie din s. Hulboaca. Personalul instituțiilor medicale este alcătuit din 20 persoane. Numărul de personal medical acoperă integral numărul necesar de cadre medicale. Numărul personalului medical raportat la o mie de locuitor este stabil pe parcursul perioadei 2020-2025 și constituie circa 3,1 persoane. În comună activează 3 farmacii și două cabinete stomatologice (vezi tabelul 17).

Tabel 17. Instituțiile medicale din comuna Grătiești și asigurarea lor cu personal, 2020-2025

Indicatorii	2020	2021	2022	2023	2024	2025
Nr de instituții medicale, inclusiv						
Centrul medicilor de familie	1	1	1	1	1	1
Farmacii	1	1	2	3	3	3
Cabinete stomatologice	2	2	2	2	2	2
Alte instituții medicale	1	1	1	1	1	1
Număr de personal medical	20	20	20	20	20	20
Număr de personal medical la 1000 de locuitori	3,08	3,07	3,05	3,06	3,03	3,08

Sursa: calculele autorilor în baza datelor din primăria comunei Grătiești

Centrul de Sănătatea Grătiești este amplasat într-o clădire adaptată, care este conectată la sistemul centralizat de încălzire, apeduct, canalizare, telefon. Asistența medicală a populației este prestată de următoarele specialități:

- a) Medicina de familie
- b) Asistența obstetrical-ginecologică
- c) Asistența stomatologică
- d) Cabinet de proceduri și vaccinare a populației
- e) Cabinet de fizioterapie
- f) Investigații clinice de laborator.

Oficiul medicilor de familie din s. Hulboaca este amplasat într-o clădire relativ nouă și corespunde în linii mari cerințelor de rigoare pentru asemenea instituții. Totodată, spațiul de la etajul doi al edificiului rămâne în continuare neutilizat și oferă posibilități pentru prestarea diverselor servicii afiliate.

Analiza datelor privind morbiditatea populației din comună în perioada 2020-2025 denotă o creștere semnificativă atât în cifre absolute cât și relative a cazurilor de îmbolnăvire cu diferite forme de cancer (cu circa 61%) și cu boli hepatice (circa 35%). Totodată cele mai răspândite maladii în comună sunt cele cardiovasculare, precum și cele ale aparatului respirator. La momentul actual, în anul 2025, în comună au fost înregistrate 884 cazuri de asemenea maladii ce constituie o creștere cu 19% comparativ cu anul 2020. Acestea sunt urmate ca număr de bolile aparatului respirator, 457 cazuri în 2025, în creștere cu 14% comparativ cu anul 2020.

În comună se înregistrează și o creștere alarmantă a numărului de narcomani și cazuri de îmbolnăviri cu SIDA, chiar dacă numărul acestora este mai mic comparativ cu alte maladii. Astfel în anul 2025 au fost înregistrați 26 de narcomani, comparativ cu 20 în anul 2020, și 6 cazuri de îmbolnăvire cu SIDA comparativ cu 4 cazuri în 2020.

Trebuie menționate și tendințele pozitive în ce privește morbiditatea populației. Astfel, în 2025 comparativ cu anul 2020 au scăzut cu 63% cazurile de îmbolnăvire cu boli ale aparatului digestiv, în afara celor hepatice, s-au redus cu peste 91% cazurile de traume, otrăviri și alte consecințe ale cauzelor externe, nu avem niciun caz de tuberculoză în comună, comparați cu 3 cazuri în 2020, și de asemenea s-a redus numărul alcoolicii din comună cu circa 5% în această perioadă (vezi tabelul 18).

Tabel 18. Dinamica morbidității populației din comuna Grătiești, 2020-2025, persoane, %

Indicatorii	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2025/2020, %
Boli cardiovasculare	744	765	639	751	718	884	119%
Cancer	87	100	109	120	115	140	161%
Boli ale aparatului respirator	402	370	2210	470	471	457	114%
Boli ale aparatului digestiv, inclusiv	194	61	59	87	74	72	37%
Hepatice	34	53	14	31	31	46	135%
Traume, otrăviri și alte consecințe ale cauzelor externe	101	56	12	17	16	9	9%
Tuberculoza	3	5	3	4	2	0	0%
SIDA	4	5	6	6	6	6	150%
Alcoolici	41	40	40	37	37	39	95%
Narcomani	20	22	23	24	26	26	130%

Sursa: calculele autorilor în baza datelor din primăria comunei Grătiești

6.3 Cultura

Case de cultură

În comună activează două case de cultură: una în s. Grătiești cu o suprafață de 220 m² și capacitatea de 250 locuri și a doua din în s. Hulboaca cu o suprafață de 160 m² și capacitatea de 150 locuri. Casa de cultură din s. Grătiești a fost recent reparată capital.

Totodată, ambele case de cultură nu activează din lipsa de personal salarizat și a dotării cu mobilierul și echipamentul necesar, iar casa de cultură din s. Hulboaca necesită reparații pentru instalarea geamurilor și amenajarea sălilor pentru activități.

Biserici

Pe teritoriul comunei se află trei biserici de rit creștin ortodox și anume cea din s. Grățiești cu hramul Sfânta Treime, datează din anul 1908, cea din s. Hulboaca cu hramul Sfânta Parascheva datează din anul 2000 și cel mai nou locaș de cult - capela din s. Grățiești cu hramul Sfântul Ioan Botezătorul deschisă în anul 2022.

Conform recensământului populației din anul 2024 majoritatea covârșitoare a populației din comuna Grățiești - 7113 persoane sau peste 97% din populația comunie practică religia creștin ortodoxă. A doua ca pondere comunitate religioasă este cea a unei confesiuni de sorginte neo-protestantă și anume - Martorii lui Iehova, care a cuprins 46 de membri la situația din anul 2024. De asemenea în comună locuiesc 37 de persoane care se consideră atei și 34 persoane, care nu și-au declarat religia. În afară de aceste comunități religioase în comună mai locuiesc și reprezentanții altor culte, confesiuni sau religii cum ar fi Penticostalii, Musulmanii, Staroverii din biserica Ortodoxă Rusă de rit vechi, Baptiștii, creștinii catolici, Creștinii după Evanghelie, etc. (vezi figura 10).

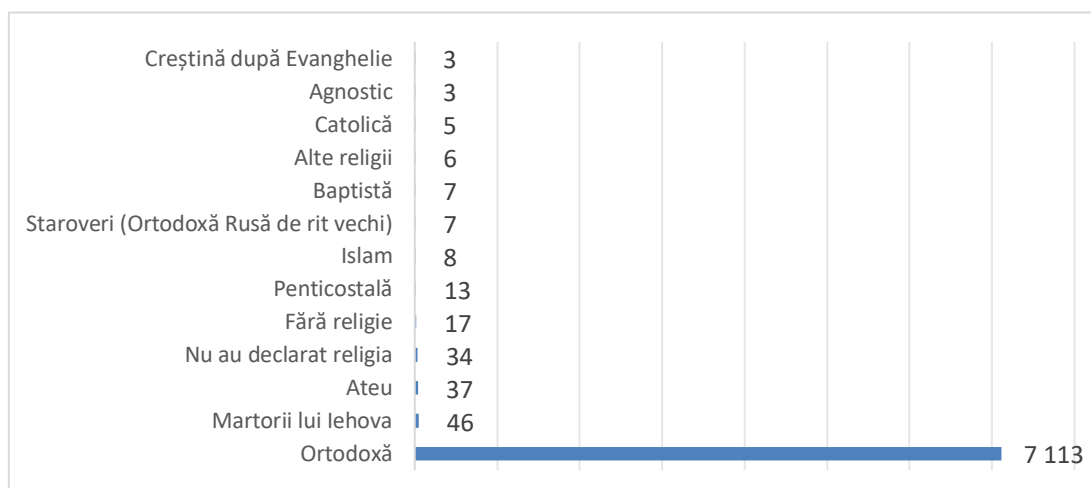

Figura 10. Structura populației din comuna Grățiești după religia declarată, persoane, 2024

Sursa: elaborată de autor, conform datelor <https://statistica.gov.md>, BNS, 2025

În pofida prezenței unei diversități semnificative a diferitor comunități religioase, majoritatea covârșitoare a populației comunei este pronunțat creștin-ortodoxă.

Comuna Grățiești dispune de trei cimitire, dintre care două sunt amplasate pe lângă bisericile Sfânta Treime din s. Grățiești și Sfânta Parascheva din s. Hulboaca, iar al treilea este amenajat pe str. Doina. Cimitirul din s. Grățiești practic nu mai dispune de locuri disponibile pentru înhumare, iar cimitirul din s. Hulboaca mai are un număr limitat de spații libere.

Biblioteci

În comună activează 2 biblioteci publice, câte una în fiecare sat. La începutul anului 2025 cele două biblioteci dispuneau de un fond total de carte de circa 13495 volume, din care circa 95 la sută sunt în limba română, circa 3% în limba rusă și 2% în alte limbi. Toate

aceste volume sunt puse la dispoziția celor 953 de utilizatori. De menționat că ponderea utilizatorilor bibliotecilor publice raportat la numărul de populație în vârstă de peste 10 ani constituie circa 15%, fapt ce denotă un interes mai redus al locuitorilor față de serviciile oferite de bibliotecile publice (vezi tabelul 19).

Tabel 19. Asigurarea cu personal și fond de carte a bibliotecilor din comuna Grătiești, 2025

Indicatorii	Total pe comuna
Biblioteci	2
Personal angajat	2
Personal necesar	1
Fond de carte, din care	13495
în limba română	12777
în limba rusă	453
în alte limbi	265
Nr. de utilizatori	953
Utilizatori raportat la populația de 10 ani și peste, %	15,3

Sursa: calculele autorilor în baza datelor din primăria comunei Grătiești

De menționat că biblioteca publică din s. Hulboaca nu este conectată la rețeaua de aprovizionare cu apă potabilă și la cea de canalizare. Totodată spațiul bibliotecii este insuficient și nu permite prestarea unor servicii calitative pentru potențialii cititori din comuna.

Tineret și Sport

Fiecare sat din comună dispune de câte un stadion de fotbal. Starea stadioanelor nu corespunde cerințelor de organizare a competițiilor de nivel republican. Alocările din partea bugetului local pentru desfășurarea competițiilor sportive sunt insuficiente pentru dezvoltarea sportului în comună. Echipele sportive sunt slab dotate cu echipament sportiv, deși în perioada 2020-2023 în acest scop Primăria alocă anual cca 90 mii lei pentru procurare echipamentului și organizarea manifestărilor sportive. Totodată multe activități sportive se mențin pe entuziasmul jucătorilor și a antrenorilor.

Se cere o îmbunătățire semnificativă a condițiilor de pregătire și participare a sportivilor la competițiile regionale și naționale. Sala de sport a **Complexului Edcațional** din s. Hulboaca necesită lucrări de hidro - și termoizolare, dar și de dotare cu echipamentul necesar. În opinia locuitorilor, în comună ar fi binevenit un centru sportiv, care să includă și o piscină sportivă.

De asemenea este necesară și o schimbare a atitudinii locuitorilor comunei față de sport ca o componentă principală a unui mod de viață sănătos.

Este o tradiție ca de hramul satelor Grătiești și Hulboaca și la alte evenimente culturale să se desfășoare competiții sportive amicale. Se propune de organizat și alte concursuri și manifestații sportive, care vor implica locuitorii comunei în participarea activă la viața sportivă a satelor, de exemplu “Cea mai sportivă familie”, competiții sportive dintre echipele formate din antreprenorii locali, etc.

În comuna activează Centrul de Tineret Grătiești, creat sub auspiciile Ministerului Educației și Cercetării cu suportul Consiliului comunal Grătiești. Centrul prestează servicii de dezvoltare personală, vocațională, activități de voluntariat și animarea timpului liber. Zilnic în activitățile centrului sunt implicați peste 30 copii și tineri.

În comună sunt amenajate câteva spații de joacă pentru copii, cu toate că mai sunt necesare asemenea spații și în alte sectoare ale comunei.

6.4 Situația criminogenă

Situația criminogenă din satele comunei Grătiești este în linii mari sub control. În ultimii ani se înregistrează o scădere stabilă a numărului de infracțiuni, cu o ușoară creștere în anul 2025 (vezi figura 11).

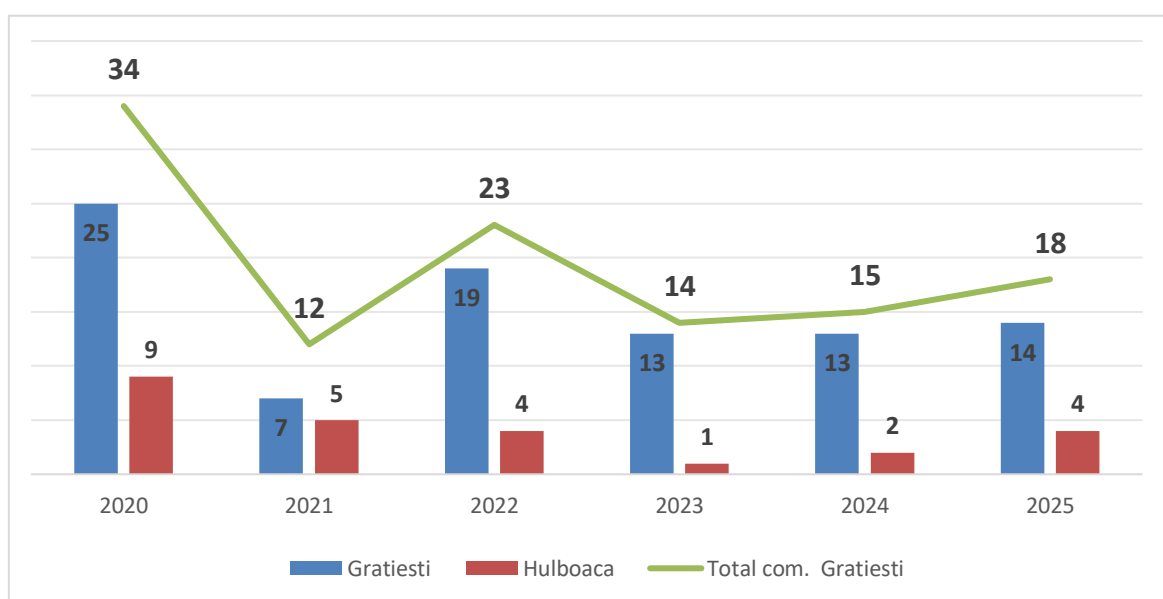

Figura 11. Dinamica infracțiunilor din comuna Grătiești, 2020-2025

Sursa: elaborată de autor, conform datelor Inspectoratului de Poliție Râșcani, 2025

Cele mai numeroase infracțiuni sunt sustragerile din avutul proprietarului (furturile), șofarea în stare de ebrietate și excrocheriile. Se poate menționa prezența în anul 2025 a unor infracțiuni precum jafurile (2 cazuri) și violurile (2 cazuri) spre deosebire de anii precedenți.

7 Finanțele publice locale

Veniturile în bugetul comunei Grătiești în anul 2023 au constituit 35561,8 mii lei, fiind în creștere cu circa 46% comparativ cu anul 2020. Diferite transferuri de la bugetul municipal Chișinău în această perioadă au constituit 22700,3 mii lei sau circa 64% din total venituri în anul 2023 (vezi tabelul 20).

Sursele principale de venituri în bugetul local:

- 111110 Impozit pe venitul reținut din salariu
- 111121 Impozitul pe venitul persoanelor fizice spre plata/achitat

- 113240 Impozitul pe bunurile imobiliare achitat de către persoanele fizice cetățeni din valoarea estimată (de piață) a bunurilor imobiliare
- 114418 Taxa pentru unitățile comerciale si/sau de prestări servicii
- 113230 Impozitul pe bunurile imobiliare achitat de către persoanele juridice si fizice înregistrate în calitate de întreprinzător din valoarea estimată (de piață) a bunurilor imobiliare

Tabel 20. Dinamica veniturilor și cheltuielilor com. Grătiești, 2020-2023, mii lei

Indicatorii	2020	2021	2022	2023	2023/2020,%
Venituri (Lei)	24.309.640	27.539.735	36.133.547	35.561.832	146,3%
din care,					
Transferuri diverse	16.737.828	18.879.199	22.149.754	22.700.303	135,6%
Impozite, taxe, amenzi, donații si plăți diverse	7.462.967	8.413.478	13.842.049	12.678.384	169,9%
Arenda terenurilor	108.845	247.058	141.743	183.145	168,3%
Total venituri	24.309.640	27.539.735	36.133.547	35.561.832	146,3%
Pondere transferurilor în total venituri, %	68,9%	68,6%	61,3%	63,8%	92,7%
Cheltuieli (Lei)	18.656.086	29.926.399	47.169.927	46.465.324	249,1%
Bilanțul	5.653.554	-2.386.664	-11.036.380	-10.903.492	-192,9%
Raportul Venituri/Cheltuieli	130,3%	92,0%	76,6%	76,5%	58,7%
Raportul Venituri proprii/Cheltuieli	40,6%	28,9%	29,6%	27,7%	68,2%

Sursa: Elaborată de autori conform datelor Boost Moldova (<https://mf.gov.md/ro/categoria-documentului/boost>)

Potrivit datelor primăriei, toate veniturile acumulate în bugetul comunei sunt valorificate până la sfârșitul anului.

8 Mediul ambiant

8.1 Resurse naturale

Resurse Acvatice. Pe teritoriul comunei Grătiești sunt amplasate 4 fântâni arteziene, 289 fântâni de suprafață și două cișmele. Ele sunt repartizate după cum urmează: 2 fântâni arteziene în s. Grătiești și 2 în s. Hulboaca; 174 fântâni de suprafață în s. Grătiești și 115 în s. Hulboaca; cele 2 cișmele sunt amplasate în s. Grătiești. Fântânile arteziene sunt conservate. Apeductul construit se află la balanță „Apă - Canal Chișinău” SA. De menționat, că potrivit măsurărilor efectuate în ultimii ani de către serviciul de sănătate publică, calitatea apei din fântânile de suprafață și cișmele nu corespunde parametrilor de apă potabilă. O altă sursă de apă a comunei este lacul Grătiești cu o suprafață totală de circa 13 ha. De asemenea teritoriul comunei este tranzitat de râulețul Hulbocica pe o

distanță de circa 8 km. Astfel în pofida faptului că comuna dispune de suficiente surse de apă, dar din cauza poluării acestora locuitorii nu le pot utiliza în calitate de surse de apă potabilă.

Fondul forestier al comunei constituie 494 ha, care este într-o stare critică, fiind afectat de defrișările ilicite, neautorizate. În fiecare an sunt plantați arbori, dar foarte puțini dintre ei ajung la maturitate din cauza atitudinii indifferente ale localnicilor, care admit pășunatul pe teritoriul acestor plantații

8.2 Factori de poluare a mediului

Mulți dintre locuitorii comunei continuă să mai depoziteze deșeurile menajere la gunoıştile neautorizate, direct în stradă sau în natură, fapt ce influențează negativ asupra calității mediului ambiant, poluând solul, aerul și apele freatice, dar și apele din râulețul Hulbocica, și totodată cele din iazul de la intrarea în satul Grățiești.

Pe teritoriul comunei fusese amplasat un depozit cu deșeuri toxice nefolosite, care încă mai creează riscuri de poluare a apelor freatice și a solului din preajmă.

Albia și lunca râulețului Hulbocica pe toată lungimea sunt intens poluate cu deșeuri de materiale de construcție, deșeuri de producere și menajere. Probele de apă prelevate din râul Hulbocica și iazul în care se varsă confirmă faptul ca poluarea este în permanentă creștere și rezultă atât din poluarea cu deșeuri industriale cât și cu deșeurile aruncate de către locuitorii comunei.

În comună nu există o gunoışte autorizată. Se simte lipsa unui serviciu comunal de colectare și transportare a deșeurilor menajere. Din această cauză, deseori se formează gunoışti neautorizate, ceea ce amplifică procesul de poluare a mediului. În special este poluat teritoriul adiacent drumului spre Chișinău care este intens poluat cu deșeuri menajere aruncate de către locuitori în șanțurile de pe marginea drumului.

Animalele și păsările crescute în gospodăriile casnice de asemenea au un impact negativ asupra mediului înconjurător, poluând aerul, solul și apele freatice.

În vederea ameliorării situației date se impune necesitatea creării unui serviciu specializat pentru curățirea și amenajarea spațiilor publice din comună. Acesta ar trebui dotat cu tehnica și echipamentele necesare, precum și cu un personalul bine instruit.

9 Analiza SWOT

PUNCTE FORTE (Avantajele)	PUNCTE SLABE
➤ Amplasarea geografică a comunei favorabilă - în apropierea or. Chișinău și la intersecția traseelor naționale auto ➤ Potențial uman omogen, bine instruit și în creștere; ➤ Costurile atractive pentru spațiul locativ și o infrastructură destul de	➤ Lipsa mass-mediei locale (TV, radio, ziar local, pagina web - actualizata) ➤ Dialog si parteneriat insuficient dintre APL, business și societatea civilă; ➤ Numărul mare de divorțuri comparativ cu numărul de căsătorii înregistrate; ➤ Insuficiența întreprinderilor comerciale

PUNCTE FORTE (Avantajele)	PUNCTE SLABE
dezvoltată ➤ Sector economic destul de dezvoltat, numărul mare al agenților economici (mai mult de 450 agenți economici). ➤ Instituții preșcolare și școlare atractive pentru locuitorii comunei ➤ Instituții medicale dotate cu cadre și utilaj modern și accesibile pentru cetățeni; ➤ Serviciile instituțiilor publice din or. Chișinău sunt accesibile pentru populația comunei; ➤ Serviciile oferite de Primărie acoperă în mare parte necesitățile locuitorilor comunei ➤ Destinații turistice atractive și accesibile pentru cetățeni ➤ Satul Hulboaca amplasat într-o zonă ecologic verde și pitorească ➤ Sector non guvernamental activ și în creștere ➤ Sector hotelier și ospitalier dezvoltat ➤ Centru activ pentru copii cu dezabilități	și de prelucrare a materiei prime locale în s. Hulboaca, ➤ Iluminare stradală insuficientă în Hulboaca și la periferia comunei ➤ Starea nesatisfăcătoare a unor drumuri locale; ➤ Accesul problematic la șoseaua Balcani de pe str. Ștefan cel Mare și str. Agricultorilor ➤ Lipsa de acces la șoseaua M5 de pe str. Prieteniei, Grățiești și de pe str. Sfânta Vineri, Hulboaca ➤ Starea insuficientă a trotuarelor din comună și lipsa traseelor pentru bicicliști ➤ Nivelul redus de conștientizare și educație ecologică a populației comunei; ➤ Lipsa Asociației de locatari la blocurile de pe str. Prieteniei 4,6 și 8 ➤ Curțile blocurilor locative de pe str. Prieteniei 4,6 și 8 neamenajate ➤ Nivelul înalt de poluare a apei din fântânile de suprafață și din cișmele din comună ➤ Insuficiența de apă potabilă în unele cartiere locative din comună ➤ Poluarea unor zone ale comunei din cauza gunoiștilor stihinice, ➤ Clădirea Institutului ca zonă de risc sporit pentru locuitorii comunei ➤ Fondul forestier degradat ➤ Servicii ineficiente de colectare și evacuare a deșeurilor menajere. ➤ Nivelul mai jos de dezvoltare a infrastructurii în s. Hulboaca comparativ cu s. Grățiești. ➤ Implicarea slabă a societății civile în soluționarea problemelor comunității. ➤ Colmatarea albiei râulețului Hulbocica, a lacului Grățiești și a lacului Aleaga ➤ Lipsa unor zone verzi amenajate cu

PUNCTE FORTE (Avantajele)	PUNCTE SLABE
	terenuri de joacă și agrement ➤ Nivelul scăzut al coeziunii sociale/intercomunicării dintre diverse grupuri sociale din comună ➤ Lipsa unui sistem de monitorizare video în comună ➤ Lipsa grupurilor sanitare publice în comună ➤ Lipsa parcarilor la instituțiile școlare și preșcolare ➤ Casa de cultură din s. Hulboaca nefuncțională ➤ Lipsa unui centru de prestarea serviciilor pentru persoanele în etate ➤ Lipsa unei cantine sociale în comună

OPORTUNITĂȚI	RISURI / AMENINȚĂRI
➤ Participarea activă la diferite proiecte, concursuri de programe, granturi naționale și internaționale ➤ Includerea în statele primăriei a unei funcții responsabile de atragerea investițiilor și altor proiecte în comună ➤ Conlucrarea eficientă cu donatorii și atragerea fondurilor extrabugetare în comunitate, ➤ Atragerea potențialilor investitori pentru crearea zonelor de odihnă activă (linie Tiroleana, poteci turistice pentru drumeții, mountain biking, etc.); ➤ Stabilirea parteneriatelor, înfrățirilor și implicarea în diverse programe naționale și internaționale (Diaspora); ➤ Crearea unui parteneriat intercomunitar cu primăriile din vecinătate și implementarea unor proiecte comunitare; ➤ Dezvoltarea sectorului asociativ și implicarea acestuia în atragerea fondurilor ➤ Crearea unor parteneriate eficiente cu societatea civilă și ONG-urile de profil; ➤ Efectuarea unui studiu de fezabilitate privind oportunitățile de promovare a	➤ Migrația populației în zona urbană și peste hotare; ➤ Exodul de specialiști și forță de muncă; ➤ Natalitatea redusă a populației din comună; ➤ Calamitățile naturale ; ➤ Dialog social insuficient între APL, și principalele grupe de locuitori ai comunei, fapt ce poate duce la neînțelegeri și nerezolvarea multor probleme legate de dezvoltarea locală ➤ Inerția (indiferența/pasivitatea populației) care nu conștientizează avantajele unei conlucrări eficiente cu APL pentru rezolvarea problemelor comunei ➤ Creșterea morbidității populației comunei din cauza diversilor factori de poluare, inclusiv fonică ➤ Dependența mare a bugetului local de transferurile de la bugetul mun. Chișinău

OPORTUNITĂȚI	RISCURI / AMENINȚĂRI
turismului local; ➤ Înregistrarea traseului turistic local "Poteci spre inima strămoșilor" ➤ Crearea unei întreprinderi municipale de prestarea serviciilor de curățenie și amenajare a spațiilor publice din comună; ➤ Folosirea avantajului de amplasare geografică a comunei pentru identificare nișelor de dezvoltare. ➤ Dotarea și echiparea caselor de cultură din comună pentru prestarea serviciilor polivalente ➤ Sporirea randamentului și eficienței activității angajaților Primăriei prin îmbunătățirea mecanismului de motivare a personalului ➤ Stabilirea unei "linii fierbinți" pentru recepționarea mesajelor operative despre neregulile ce au loc în comună ➤ Amenajarea et. 2 al OMF Hulboaca pentru prestarea diverselor servicii pentru locuitorii comunei ➤ Termoizolarea clădirilor publice și dotarea lor cu sisteme fotovoltaice va permite reducerea facturilor pentru energie	

10 Strategia de dezvoltare

10.1 Viziunea

Viziunea strategică a comunei Grătiești este următoarea:

„Comună modernă și prosperă, cu infrastructură de calitate, cu oportunități pentru dezvoltarea capitalului uman, cetățeni activi și responsabili și un mediu ambiant curat și sănătos”

10.2 Obiective strategice

În vederea realizării viziunii strategice de dezvoltare sunt stabilite patru Obiective strategice:

I. Consolidarea și stimularea dezvoltării economiei locale

II. Îmbunătățirea și dezvoltarea infrastructurii sociale

III. Creșterea calității serviciilor sociale

IV. Îmbunătățirea stării mediului ambiant.

Acestea reprezintă direcțiile prioritare ale Strategiei de Dezvoltare Locală a comunei Grătiești.

10.3 Programe de dezvoltare

Viziunea și obiectivele strategice privind dezvoltarea comunității vor fi realizate prin douăzeci și patru de **Programe de Dezvoltare** cuprinse în cele patru obiective strategice:

Obiectiv Strategic 1. Consolidarea și stimularea dezvoltării economiei locale

- PD 1. Consolidarea veniturilor în bugetul local;
- PD 2. Conlucrarea APL cu agenții economici;
- PD 3. Revitalizarea și păstrarea meșteșugăritului popular;
- PD 4. Dezvoltarea agriculturii și a sectorului de procesare;
- PD 5. Îmbunătățirea climatului investițional;
- PD 6. Dezvoltarea turismului rural;
- PD 7. Promovarea imaginii comunei;

Obiectiv Strategic 2. Îmbunătățirea și dezvoltarea infrastructurii sociale și tehnico-edilitare

- PD 8. Reparația și amenajarea drumurilor și străzilor;
- PD 9. Reparația podurilor;
- PD 10. Construcția și amenajarea pistelor pentru bicicliști;
- PD 11. Reparația și dotarea caselor de cultură din comună;
- PD 12. Amenajarea stadioanelor din comună;
- PD 13. Organizarea și amenajarea obiectelor de infrastructură;
- PD 14. Acces îmbunătățit la sisteme de canalizare și aprovizionare cu apă potabilă;

Obiectiv Strategic 3. Creșterea calității prestării serviciilor sociale

- PD 15. Îmbunătățirea serviciilor medicale la nivel de comună;
- PD 16. Crearea unui centru multifuncțional pentru persoanele în etate;
- PD 17. Sporirea calității serviciilor de educație;
- PD 18. Crearea zonelor de agrement;

Obiectiv Strategic 4. Păstrarea și ameliorarea stării mediului ambiant

- PD 19. Crearea serviciului de salubritate și amenajare a spațiilor publice;
- PD 20. Educarea ecologică a populației;
- PD 21. Reducerea nivelului de poluare a mediului ambiant;
- PD 22. Amenajarea și protejarea spațiilor verzi;
- PD 23. Utilizarea eficientă a fondului funciar;
- PD 24. Revitalizarea suprafețelor acvatice din comună;

11 Planul de acțiuni

11.1 OS 1. Consolidarea și stimularea dezvoltării economiei locale

#	Programele de dezvoltare și acțiunile	Perioada de implementare	Cost, lei	Surse de finanțare	Responsabil	Parteneri
1.1	PD 1. Consolidarea veniturilor în bugetul local					
1.1.1	Acordarea facilităților fiscale în crearea noilor afaceri pentru tineri și femei	Permanent	---	ODA, Granturi	Consiliul local	Agenții economici
1.1.2	Organizarea instruirilor pentru tineri și femei în domeniul creării și gestionării afacerilor	Anual, 2026-2030	15000	ODA, Granturi	APL	Agenții economici, ONG, Comunitatea
1.1.3	Darea în arendă a spațiilor libere și a terenurilor pentru construcția unităților economice	Permanent	---	---	APL	Agenții economici
1.1.4	Supravegherea achitării impozitelor și taxelor locale	Permanent	---	---	Primăria	Agenții economici, ONG, Comunitatea
1.1.5	Conlucrarea eficientă cu donatorii și atragerea fondurilor extrabugetare în comunitate	Permanent	---	---	Primăria	Agenții economici, ONG, Comunitatea
1.2	PD 2. Conlucrarea APL cu agenții economici					
1.2.1	Informarea agenților economici despre oportunitățile de instruire și dezvoltarea afacerilor	Permanent	---	---	Primăria	Agenții economici, ONG, potențialii întreprinzători
1.2.2	Elaborarea regulamentului de acordare a titlului "Antreprenorul anului" în comună și acordarea titlului "Antreprenorul anului"	Anual	20000	Agenții economici, buget propriu	APL	Agenții economici, ONG, Comunitatea
1.2.3	Organizarea întrunirilor a APL cu antreprenorii locali	Trimestrial	4000	Buget local	APL	Agenții economici
1.2.4	Implicarea agenților economici în soluționarea problemelor locale	Permanent	---	---	APL	Agenții economici
1.3	PD 3. Revitalizarea și păstrarea meșteșugăritului popular					
1.3.1	Implicarea meșterilor populari din comună în organizarea și participarea la manifestările socio-culturale locale, regionale, naționale și internaționale	Permanent	15000	Buget local	APL	Agenții economici, ONG, meșterii populari

#	Programele de dezvoltare și acțiunile	Perioada de implementare	Cost, lei	Surse de finanțare	Responsabil	Parteneri
1.3.2	Organizarea manifestațiilor culturale și a expozițiilor în localitate	După necesitate	500000	Buget local	APL	Agenții economici, ONG, Comunitatea
1.4	PD 4. Dezvoltarea agriculturii și a sectorului de procesare					
1.4.1	Organizarea instruirilor și seminarelor pentru producătorii agricoli din comuna	Permanent	10000	Buget local	APL	Agenții economici, ONG
1.4.2	Stimularea și atragerea tinerilor antreprenori în domeniul procesării materiei prime agricole	Permanent	---	---	APL, Consiliul local	Agenții economici, ONG
1.5	PD 5. Îmbunătățirea climatului investițional					
1.5.1	Identificarea și preluarea experienței altor APL-uri privind atragerea investițiilor în comună	Permanent	---	CALM	APL	Agenții economici, ONG
1.5.2	Crearea condițiilor favorabile pentru atragerea investițiilor în comună	Permanent	---	Buget local	APL	Agenții economici, ONG
1.5.3	Elaborarea unui ghid pentru potențialii investitori	2026	20000	Buget local, Donatori, Diaspora	APL	Agenții economici, ONG, Comunitatea
1.5.4	Includerea în statele primăriei a unei funcții responsabile de atragerea investițiilor și altor proiecte în comună	2026	60000	Buget local	APL	Agenții economici, ONG, Comunitatea
1.6	PD 6. Dezvoltarea turismului rural					
1.6.1	Cartografierea punctelor de atracție turistică din comună	2026	10000	Buget local	APL	Agenții economici, ONG, Comunitatea
1.6.2	Elaborarea unei strategii de dezvoltare a turismului în comună	2026-2027	30000	Buget local	APL	Agenții economici, ONG
1.6.3	Promovarea atragerii investițiilor în domeniul turismului	Permanent	10000	Buget local	Primarul, Consiliul local	Agenții economici, ONG
1.6.4	Crearea unor zone de agrement în comuna	2026 -2030	500000	Buget local, resurse atrase	ONG	Agenții economici, comunitatea, APL
1.6.5	Efectuarea unui studiu de fezabilitate privind oportunitățile de promovare a turismului local	2026-2027	20000	Buget local	APL	Agenții economici, ONG
1.6.6	Înregistrarea traseului turistic local ”Poteci spre inima strămoșilor”	2026-2027	20000	Buget local	APL	Agenții economici, ONG

#	Programele de dezvoltare și acțiunile	Perioada de implementare	Cost, lei	Surse de finanțare	Responsabil	Parteneri
1.7	PD 7. Promovarea imaginii comunei					
1.7.1	Elaborarea pliantelor și altor materiale publicitare despre comuna Grătiești	2026	50000	Buget local, resurse atrase	ONG	Agenții economici, comunitatea, APL, ONG
1.7.2	Renovarea și actualizarea permanentă a paginii web a localității	Permanent	30000	Buget local, resurse atrase	APL, ONG	Agenții economici, comunitatea, ONG
1.7.3	Elaborarea simbolicii locale	2026-2027	10000	Buget local, resurse atrase	APL	Agenții economici, comunitatea, ONG
1.7.4	Participarea la concursuri și festivaluri municipale, republicane și internaționale	Anual	50000	Buget local, resurse atrase	ONG	Agenții economici, comunitatea, APL, meșterii populari
1.7.5.	Organizarea unor festivaluri anuale/bianuale cu tematică etno-folclorică și teatral -muzicală	Anual	200000	Buget local, resurse atrase	APL, Școala de arte,	Agenții economici, comunitatea, APL

11.2 OS 2. Îmbunătățirea și dezvoltarea infrastructurii sociale

#	Programele de dezvoltare și acțiunile	Perioada de implementare	Cost, lei	Surse de finanțare	Responsabil	Parteneri
2.1	PD 8. Reparația și amenajarea drumurilor și străzilor					
2.1.1	Iluminarea și amenajarea str. Ștefan cel Mare în s. Grătiești și în s. Hulboaca cu trotuare	2027	1500000	Buget municipal	APL	Comunitatea, agenții economici
2.1.2	Reparația drumurilor de acces către blocurile de pe str. Prieteniei 4, 6 și 8 din s. Grătiești	2026	5000000	Proiect "Curtea europeană"	Grupul de inițiativă	Comunitatea, agenții economici
2.1.3	Amenajarea unui sens giratoriu la ieșirea din s. Grătiești pe sos. Balcani la intersecțiile cu str. Ștefan cel Mare	2026-2028	2000000	Buget municipal, Buget local	APL	Comunitatea, agenții economici
2.1.4	Amenajarea unei benzi de intrare pe șoseaua Balcani de pe str. Agricultorilor	2026-2028	1000000	Buget municipal, Buget local	APL	Comunitatea, agenții economici

#	Programele de dezvoltare și acțiunile	Perioada de implementare	Cost, lei	Surse de finanțare	Responsabil	Parteneri
2.1.5	Amenajarea parcarii la școala primară din s. Grătiești	2026	300000	Buget local	APL	Comunitatea, agenții economici
2.1.6	Amenajarea locurilor de parcare la blocurile de pe str. Prieteniei 4, 6 și 8, s. Grătiești	2026-2027	600000	Proiect ”Curtea europeană”	Grupul de inițiativă	Comunitatea, agenții economici
2.1.7	Amenajarea locurilor de parcare pentru parcul din s. Grătiești	2027	1500000	Buget local	APL	Comunitatea, agenții economici
2.1.8	Amenajarea unei eco-parcări la Liceul Teoretic „Grătiești”	2026	1000000	Buget local	APL	Comunitatea, agenții economici
2.1.9	Reparația și iluminarea străzilor: Drumul Petricani, Petru Rareș, Mihai Eminescu, Milescu Spătaru, Boris Glavan, Suceava, George Coșbuc, 8 Martie din s. Grătiești	2026-2028	3000000	Buget local	APL, Proiecte	Comunitatea, agenții economici
2.1.10	Iluminarea străzilor din preajma grădiniței din s. Hulboaca Sf. Vineri, Veronica Micle, Luceafărul, Mihai Eminescu, Fântânilor, Prieteniei, Alba Iulia, A. Mateevici	2026-2030	1000000	Buget local	APL	Comunitatea, agenții economici
2.1.11	Iluminarea curților la blocurile de pe str. Prieteniei 4, 6, și 8	2026-2027	500000	Buget local	APL	Comunitatea, agenții economici
2.1.12	Amenajarea stațiilor de autobuz din comună	2026-2027	450000	Buget local	APL	Comunitatea, agenții economici
2.1.13	Reparația monumentului istoric Biserica „Sfânta Treime” și reparația trotuarului din zona adiacentă a bisericii.	2026-2027	500000	Buget local, Buget național, Agenți economici, ONG, Comunitatea	APL, Comunitatea	Comunitatea, agenții economici
2.1.14	Construcția drumului de acces din s. Hulboaca către traseul național M5 (Diolsem)	2026	2000000	Buget local	APL, Comunitatea	Comunitatea, agenții economici
2.2	PD 9. Reparația podurilor					
2.2.1	Reparația podurilor de pe str. M. Eminescu, s. Hulboaca	2026-2030	350000	Buget local	APL	Comunitatea, agenții economici
2.2.2	Reparația podului de la str. A. Mateevici, s. Grătiești	2027	300000	Buget local	APL	Comunitatea, agenții economici
2.2.3	Reparația podului de pe str. Cișmelelor, s. Grătiești	2028-2030	250000	Buget local	APL	Comunitatea, agenții economici

#	Programele de dezvoltare și acțiunile	Perioada de implementare	Cost, lei	Surse de finanțare	Responsabil	Parteneri
2.2.4	Reparația podurilor de pe str. M. Eminescu spre ÎP "Fertilitate" și ÎP "Vilan", s. Hulboaca	2028-2030	350000	Buget local	APL	Comunitatea, agenții economici
2.2.5	Reparația podului spre str. Miron Costin, s. Grătiești	2028-2030	200000	Buget local	APL	Comunitatea, agenții economici
2.4	PD 10. Construcția și amenajarea pistelor pentru bicicliști					
2.4.1.	Construcția și amenajarea pistelor pentru bicicliști pe str. Ștefan cel Mare din s. Grătiești și Hulboaca	2028-2030	6000000	Buget local	APL	Comunitatea, agenții economici
2.4.2	Construcția și amenajarea pistelor pentru bicicliști pe str. Prieteniei, s. Grătiești	2028-2030	2700000	Buget local	APL	Comunitatea, agenții economici
2.4.3	Amenajarea unui traseu pentru mountain biking	2027	750000	Buget local, Proiecte	APL, ONG	Comunitatea, agenții economici
2.5	PD 11. Reparația și dotarea caselor de cultură din comună					
2.5.1	Reparația casei de cultură din s. Hulboaca	2026-2027	360000	Buget local, Proiect	APL, ONG	Comunitatea, agenții economici
2.5.2	Dotarea caselor de cultură din s. Hulboaca și s. Grătiești cu mobilierul și echipamentul necesar pentru prestarea serviciilor polivalente	2026-2030	1500000	Proiecte	APL	Comunitatea, agenții economici
2.6	PD 12. Amenajarea stadioanelor din comună					
2.6.1	Dotarea stadionului din s. Grătiești cu tribune și altă infrastructură necesară	2026-2030	2000000	Buget local, Proiect	APL, ONG	Comunitatea, agenții economici
2.6.2.	Amenajarea stadionului din s. Hulboaca	2026-2030	2000000	Buget local, Proiect	APL, ONG	Comunitatea, agenții economici
2.6.3	Elaborarea unui studiu de fezabilitate și identificarea surselor de finanțare pentru construcția în comună a unui centru sportiv cu piscină	2026	70000	Buget local	APL	Comunitatea, agenții economici
2.6.4	Construcția în comună a unui centru sportiv cu piscină	2027-2030	3000000	Buget local, Proiect	APL, ONG	Comunitatea, agenții economici
2.7	PD 13. Organizarea și amenajarea obiectelor de infrastructură					
2.7.1	Elaborarea unui studiu de fezabilitate privind utilizarea clădirii fostului Institut de tutun.	2027-2028	100000	Buget local	APL	Comunitatea, agenții economici

#	Programele de dezvoltare și acțiunile	Perioada de implementare	Cost, lei	Surse de finanțare	Responsabil	Parteneri
2.7.2	Identificarea oportunităților și a potențialilor agenți economici cu profil socio-cultural și economic pentru a fi amplasați în clădirea fostului Institut de tutun.	2026-2027	---	---	APL	Comunitatea, agenții economici
2.7.3	Schimbarea destinației terenurilor agricole de la intrarea în s. Grătiești în terenuri sub construcții	2026-2030	---	---	Agenții economici, persoane fizice	APL
2.7.4	Organizarea asociației de locatari la blocurile locative de pe str. Prieteniei 4, 6 și 8	2026-2027	---	---	Persoane fizice	APL
2.7.5	Reorganizarea Cooperativei de Construcție a Garajelor (CCG nr. 178) în Asociație a Proprietarilor de Garaje	2026-2027	---	---	Persoane fizice	APL
2.7.6	Amenajarea curților de la blocurile locative de pe str. Prieteniei 4, 6 și 8	2026-2027	4500000	Proiectul "Curtea Europeană"	APL, Grupul de inițiativă	Comunitatea, agenții economici
2.7.7	Construcția rețelei de evacuare a apelor pluviale din str. Calea Orheiului - Luceafărul	2026	2500000	Buget local	APL	Comunitatea, agenții economici
2.7.8	Construcția unui bloc sanitar în s. Hulboaca	2026	360000	Buget local	APL	Comunitatea, agenții economici
2.7.9	Construcția unui bloc sanitar în s. Grătiești	2026	480000	Buget local	APL	Comunitatea, agenții economici
2.8	PD 14. Acces îmbunătățit la sisteme de canalizare și aprovizionare cu apă potabilă					
2.8.1	Procurarea terenurilor pentru construcția rezervoarelor de aprovizionare cu apă potabilă	2026	1200000	Buget local	APL	
2.8.2	Elaborarea proiectului de construcție a rezervoarelor pentru aprovizionarea cu apă potabilă	2026-2027	150000	Buget local	APL	
2.8.3	Construcția rezervoarelor pentru aprovizionarea cu apă potabilă	2027-2029	12000000	Buget local	APL, Proiecte	Comunitatea, agenții economici
2.8.4	Reparație apeduct din str. 8 Martie din s. Grătiești	2026	800000	Buget local	APL	Comunitatea, agenții economici

11.3 OS 3. Creșterea calității prestării serviciilor sociale

#	Programele de dezvoltare și acțiunile	Perioada de implementare	Cost, lei	Surse de finanțare	Responsabil	Parteneri
---	---------------------------------------	--------------------------	-----------	--------------------	-------------	-----------

#	Programele de dezvoltare și acțiunile	Perioada de implementare	Cost, lei	Surse de finanțare	Responsabil	Parteneri
3.1	PD 15. Îmbunătățirea serviciilor medicale la nivel de comună					
3.1.1	Deschiderea unui staționar de zi la Oficiul Medicilor de Familie din s. Hulboaca	2026-2027	100000	Buget local	Centrul de Sănătate	APL, comunitatea
3.1.2	Amenajarea et. 2 al OMF Hulboaca pentru prestarea diverselor servicii de sănătate pentru locuitorii comunei	2026-2027	100000	Buget local	APL, Agenții economici	Centrul de Sănătate
3.1.3	Crearea serviciilor paliative pentru bolnavi la domiciliu	2026-2027	200000	Proiect	ONG	Centrul de Sănătate, APL, comunitatea
3.1.4	Crearea unui centru de zi pentru copiii cu dezabilități	2027	400000	Proiect	ONG	Centrul de Sănătate, APL, comunitatea
3.1.5	Deschiderea unei farmacii în clădirea OMF din s. Hulboaca	2026-2027	---	---	Agenții economici	Centrul de Sănătate, APL
3.1.6	Dotarea Centrelor de Sănătate din s. Grătiești și din s. Hulboaca cu sisteme de aer condiționat	2026-2027	50000	Centrul de Sănătate	Centrul de Sănătate	APL, Agenții economici
3.2	PD 16. Crearea unui centru multifuncțional pentru persoanele în etate					
3.2.1	Crearea și amenajarea unei cantine sociale	2027-2030	2000000	Proiecte, Comunitatea	ONG	APL, Agenții economici, Comunitatea
3.2.2	Crearea și amenajarea unui club pentru seniori	2027-2030	180000	APL, Proiecte	APL, ONG	APL, Agenții economici, Comunitatea
3.3	PD 17. Sporirea calității serviciilor de educație					
3.3.1	Dotarea instituțiilor școlare cu mobilierul și echipamentul necesar	2026-2027	300000	Bugetul local și municipal, proiecte, MEC	APL, Administrația instituțiilor de învățământ	APL, Agenții economici, comunitatea, MEC
3.3.2.	Dotarea a două săli de studii din liceul teoretic Grătiești cu table interactive	2026	90000	Bugetul municipal, MEC	Administrația liceului	APL, Agenții economici, MEC
3.3.3	Drenarea, hidro și termoizolarea sălii de sport de la gimnaziul din s. Hulboaca și asigurarea ei cu echipamentul necesar	2026	800000	Bugetul local, MEC	APL, Administrația gimnaziului	Agenții economici, MEC

#	Programele de dezvoltare și acțiunile	Perioada de implementare	Cost, lei	Surse de finanțare	Responsabil	Parteneri
3.3.4.	Elaborarea documentației de proiect pentru construirea în liceul teoretic Grățiești a unei anexe pentru organizarea evenimentelor socio-culturale	2026-2027	60000	Bugetul local, Proiecte	APL, Administrația liceului	Agenții economici, MEC
3.3.5.	Construirea în liceul teoretic Grățiești a unei anexe pentru organizarea evenimentelor socio-culturale	2028 -2030	1000000	Bugetul local, Proiecte, MEC	APL, Administrația liceului	Agenții economici, MEC
3.3.6.	Organizarea pe teritoriul adiacent al Liceului teoretic Grățiești a unui teren agricol model	2027	10000	Bugetul local	APL, Administrația liceului	Agenții economici, Primăria
3.3.7	Completarea fondului de carte a bibliotecilor din comuna	Anual	20000	Bugetul local, Donatori	APL, Administrația liceului	Agenții economici, Donatori, Primăria
3.3.8	Crearea unui Club pentru tinerii din s. Hulboaca	2026	180000	Bugetul local, Donatori	APL	Agenții economici, Donatori, Primăria
3.4	PD 18. Crearea zonelor de agrement					
3.4.1	Crearea unei zone de agrement (teren de joacă) în s. Hulboaca	2026-2027	190000	Bugetul local, Donatori	APL	Agenții economici, Donatori, APL
3.4.2	Crearea unei zone de agrement (teren de joacă) în s. Grățiești	2026-2027	200000	Bugetul local, Donatori	APL	Agenții economici, Donatori, APL
3.4.3	Amenajarea parcului din s. Grățiești	2026-2027	11000000	Bugetul local, Proiecte	APL	Agenții economici, Donatori, comunitatea

11.4 OS 4. Păstrarea și ameliorarea stării mediului ambiant

#	Programele de dezvoltare și acțiunile	Perioada de implementare	Cost, lei	Surse de finanțare	Responsabil	Parteneri
4.1	PD 19. Crearea serviciului de salubritate și amenajare a spațiilor publice					
4.1.1	Dotarea cu tomberoane pentru colectarea selectivă a deșeurilor menajere	2026	100000	ONG, APL	APL	Comunitatea, agenții economici, ONG

#	Programele de dezvoltare și acțiunile	Perioada de implementare	Cost, lei	Surse de finanțare	Responsabil	Parteneri
4.1.2	Crearea în cadrul primăriei a unui serviciu specializate de salubritate și amenajare a teritoriului	2026-2027	10000	Bugetul local	APL	Agenții economici, Donatori
4.1.3	Procurarea echipamentului necesar pentru intervenții în situații de urgență, salubritatea și amenajarea teritoriului	2027-2028	3600000	Bugetul local, Donatori, Proiecte	APL	Agenții economici, Donatori
4.2	PD 20. Educarea ecologică a populației					
4.2.1	Informarea populației prin intermediul buletinelor informative, avize	Permanent	20000	Buget local, ONG-uri	APL, ONG	Comunitatea, agenții economici, ONG , Bisericile locale
4.2.2	Desfășurarea seminarelor tematice privind îmbunătățirea situației ecologice	Permanent	20000	Buget local, ONG-uri	APL, ONG	Comunitatea, agenții economici, ONG
4.2.3	Mobilizarea cetățenilor pentru salubritatea spațiilor publice și amenajarea comunei	Permanent	120000	Buget local, agenți economici	APL, ONG	Comunitatea, agenții economici, ONG, Bisericile locale
4.2.4	Lansarea concursurilor "Cea mai curată și amenajată stradă, curte, bloc de locuit, etc."	Anual	180000	Buget local	APL	ONG, agenții economici, APL
4.2.5	Stabilirea unei "linii fierbinți" pentru recepționarea mesajelor operative despre neregulile ce au loc în comună	2026	---	---	APL, ONG	Comunitatea, agenții economici, ONG, Bisericile locale
4.3	PD 21. Reducerea nivelului de poluare a mediului ambiant					
4.3.1	Pașaportizarea fântânilor și altor surse de apă potabilă	2027	10000	Buget local	APL	Centrul de Sănătate
4.3.2	Identificarea și sancționarea gospodăriilor care deversează apele pluviale în rețeaua centralizată de canalizare	Permanent	25000	Buget local	APL	Centrul de Sănătate
4.3.3	Testarea calității apelor potabile și evaluarea nivelului de poluare	Permanent	50000	Buget local, Buget municipal	APL	Instituțiile specializate
4.3.4	Curățirea și dezinfectarea fântânilor	Permanent	90000	Buget local, buget municipal, comunitatea	APL	Comunitatea, Centrul de sănătate

#	Programele de dezvoltare și acțiunile	Perioada de implementare	Cost, lei	Surse de finanțare	Responsabil	Parteneri
4.3.5	Strămutarea zonei industriale dintre străzile 1 Mai - G. Coșbuc în zona extravilană	2027	---	Agenții economici	Agenții economici, APL	Comunitatea
4.4	PD 22. Amenajarea și protejarea spațiilor verzi					
4.4.1	Implicarea în campaniile naționale de împădurire	Permanent	100000	Buget local, Buget național	APL, APC	Donatorii, agenții economici, comunitatea, ONG
4.4.2	Plantarea unor corpuri de pădure în raza comunei	2026-2030	500000	Buget local, Proiecte	APL	Donatorii, agenții economici, comunitatea
4.6	PD 23. Utilizarea eficientă a fondului funciar					
4.6.1	Zonificarea pășunilor în dependență de specia de animale	2028-2029	10000	Buget local	APL	Agenții economici, comunitatea, Serviciile responsabile
4.6.2	Elaborarea și aprobarea regulamentului de folosire a pășunilor	2026-2027	---	---	APL	Serviciile responsabile
4.6.3	Desfășurarea seminarelor de instruire privind impactul defrișărilor ilegale, pășunatului ilegal, braconajului, etc.	Semestrial	5000	Buget local, Proiecte	APL, AGȚ	Comunitatea, ONG
4.7	PD 24. Revitalizarea suprafețelor acvatice din comună					
4.7.1	Elaborarea studiului de fezabilitate pentru reabilitarea lacului Aleaga	2026-2028	70000	Buget local, Proiecte	APL, AGȚ	Comunitatea, ONG
4.7.2	Elaborarea studiului de fezabilitate pentru decolmatarea lacului Grătiești	2026-2027	130000	Buget local, Proiecte	APL, AGȚ	Comunitatea, ONG
4.7.3	Identificarea finanțatorilor pentru reabilitarea spațiilor acvatice din comună	2026-2027	---	---	APL, AGȚ	Comunitatea, ONG
4.7.4	Efectuarea lucrărilor de reabilitare a lacului Aleaga	2028-2030	2000000	Agenții economici, Buget de stat, Buget municipal, Buget local, Fondul Ecologic	APL, AGȚ	Agenții economici, ONG, comunitatea, donatorii și investitorii externi
4.7.5	Efectuarea lucrărilor de decolmatare a lacului Grătiești	2028-2030	4000000		APL	
4.7.6	Curățarea albiei și amenajarea râulețului Hulbocica și a zonelor adiacente	2028-2030	2500000		APL	

12 Implementarea și monitorizarea Strategiei

12.1 Etapele de implementare

Procesul de implementare a strategiei de dezvoltare se constituie din trei etape:

1. **Elaborarea și adoptarea strategiei de dezvoltare.** Strategia de dezvoltare a comunei a fost elaborată de către membrii grupului de lucru, asistați de o echipă de consultanți. Prezenta strategie de dezvoltare este elaborată pentru perioada 2026-2030.

Strategia de dezvoltare a fost adoptată la ședința Consiliului Local Grătiești, organizată pe data 17.02. 2026. Destinatari ai Strategiei de dezvoltare sunt comunitatea, autoritățile publice locale, precum și persoanele interesate în dezvoltarea locală. După adoptarea Strategiei, comisiile Consiliul Local și Primăria vor elabora planurile de activități în concordanță cu planul de acțiuni pentru implementarea strategiei.

2. **Implementarea strategiei de dezvoltare** se va efectua prin elaborarea și realizarea unor proiecte concrete de implementare a planului de acțiuni. Pentru fiecare proiect vor fi stabilite obiective, planul activităților necesare, perioada de desfășurare (durata), responsabilii și partenerii care vor realiza proiectul. De asemenea, vor fi identificate și asigurate sursele de finanțare a proiectelor propuse spre implementare.
3. **Evaluarea și monitorizarea strategiei de dezvoltare.** Pe toată perioada de implementare a Strategiei de dezvoltare responsabilii de realizarea planului de acțiuni vor monitoriza îndeplinirea proiectelor de implementare, atingerea obiectivelor specifice ale strategiilor de dezvoltare. Monitorizarea acțiunilor și obiectivelor se efectuează prin intermediul unor indicatori stabiliți pe baza rapoartelor prezentate de responsabili acțiunilor. În cazul în care se vor depista devieri de la planul de acțiuni se vor iniția măsuri de corectare și ajustare a acestui plan.

12.2 Monitorizarea Strategiei

Procesul de monitorizare constă din (i) evaluarea atingerii obiectivelor specifice de dezvoltare cuantificabile prin intermediul unor indicatori de implementare și (ii) proceduri de raportare privind rezultatele evaluării.

Strategia va fi realizată de către Comitetul de monitorizare a implementării strategiei constituit din persoane din cadrul grupului coordonator, precum și din beneficiarii direcți ai strategiei: cetățeni activi, reprezentanți ai grupurilor comunitare, mediului de afaceri, societății civile, mass-media etc., iar responsabili de monitorizarea acțiunilor administrației publice în realizarea scopului general al Strategiei va fi Primarul și Consiliul Local.

Planul de monitorizare va fi elaborat după adoptarea Strategiei de către Consiliul local pentru fiecare trimestru. Comitetul de monitorizare va raporta Primarului și Consiliului local despre mersul realizării acțiunilor Strategiei.

Procesul de monitorizare și evaluare a implementării Strategiei va fi transparent, fapt ce va responsabiliza actorii implicați în realizarea acțiunilor Strategiei. Toate modificările care vor fi operate în cadrul realizării Strategiei vor fi aprobate prin decizia Consiliului local la propunerea Primăriei.